

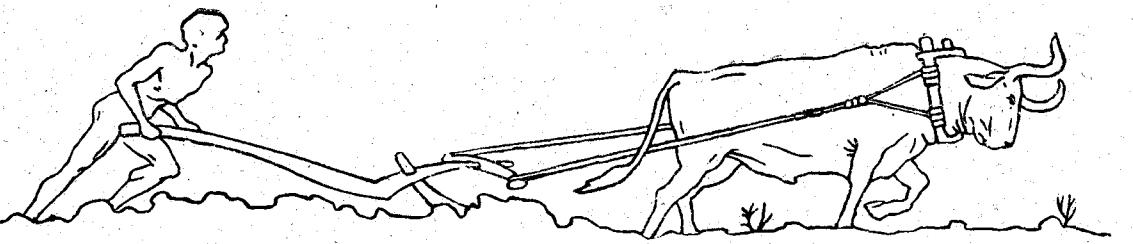
Ο ΚΑΪΣΕΡ — ΥΠΟ Α. ΣΒΑΡΤΣ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΤΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1908-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1908 * ΤΟΜΟΣ ΙΓ'.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Η' 15
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1908

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΟΝΤ

Η μουν είς τὴν Κων/πολιν ὅταν εἶδα στὶς Παρισινὲς ἐφημερίδες δτι ὁ Σύλλογος τῶν θετικιστῶν ἔότασε τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ θυνάτου τοῦ ἴδρυτοῦ τῆς θετικῆς φιλοσοφίας Αὐγούστου Κόντ. Εἴχα τὸ εὐτύχημα νὰ ἔχω μελετήσῃ τὸ ἔργον του καὶ, διὰ πολὺν καιρούν, ἵσως καὶ ἔως τώρα νὰ είμαι θαυμαστὴς τοῦ φωτεινοῦ πνεύματος του. Ὁμολογῶ σήμερα δτι ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς ὀφελήθηκα πολύ. Η σκέψης μου ἔγινε περισσότερον μεθοδικὴ καὶ ἔμαδα νὰ είμαι ἐπιφυλακτικὸς πρὸς τὴν ἀκρατον μεταφυσικήν. Καὶ αὐτὸ δὲν είνε δλίγον. Δι' αὐτὸν μάλιστα τὸν λόγον ἀπεφάσισα νὰ γράψω διὰ τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» κάτι τι περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κόντ, τὸ δποιον θὰ ἥθελα καὶ θὰ ἡτο εὐχάριστον νὰ μετεφράζετο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Η ἐπισταμένη μελέτη του θὰ ὀφέλει πολλοὺς ἐκ τοῦ λογοτεχνικοῦ, ἐπιστημονικοῦ καὶ πολιτικοῦ κόσμου, διότι είνε ἔργον ποὺ ἀξίζει τὸν κόπον νὰ σπουδάσῃ κανεῖς, ἀφοῦ, ὡς είπεν καὶ δ Φαγκέ, «προκαλεῖ τὴν σκέψιν».

Τὸ ἔργον τοῦ Αὐγούστου Κόντ υπῆρξε κολοσσαῖον. Υπῆρξε κάτι περισσότερον ἀκόμα. Τίμιον καὶ εἰλικρινές. Δὲν μᾶς είπε πράγματα εἰς τὰ δποια σήμερον νὰ είμποροῦμε νὰ στήσωμεν τὴν ἀμφιβολίαν μας καὶ νὰ θέσωμεν ἐφωτηματικά. Ὁχι. Ο Κόντ μᾶς ὀμήλησε πάντοτε ὡς ἔνας ἀπὸ τοὺς δύοις μοις. Μᾶς ὀμήλησεν ὡς ἀνθρώπος σκεπτόμενος καὶ αἰσθανόμενος, καὶ ἀπετάθη συγχρόνως εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας. Ἐπάνω εἰς τὸ αἰσθητήμα καὶ τὴν ἐπίγνωσιν ἥθέλησε νὰ στήσῃ τὸν φιλοσοφικὸν τον ναόν. Καὶ συγχρόνως ἐπάνω εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν. Τὴν φιλοσοφίαν του δὲν τὴν ἐξήτησε μέσα εἰς τὸ ἀπειρον καὶ εἰς τὴν μεταφυσικήν, ἀλλὰ τριγύρω του, δπως δ Σωκράτης, μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἥθέλησε νὰ τὴν κατεβάσῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν — δὲν ἀνήλθε μέχρις αὐτού — εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ τὴν κάμη καθαρῶς ἀνθρωπίνην.

Η ἐποχὴ δπου δ Κόντ ἐνεφανίσθη εἰς τὸν φιλοσοφικὸν ὄργαντα ἡτο ὑπερπλημμυρισμένη ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν μεταφυσικήν. Μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὸν Ναπολεοντείους πολέμους. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν σόμαντισμὸς ἔθυε καὶ ἀπόλινεν. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν πάλιν ὑφίστατο μία ὑπόκωφος κρίσις, ἡ δποία είλην ἀρχίσει ἀπὸ τὸν Ντεκάρτ ἀκόμη καὶ τὸν Μπενίκον. Καὶ είνε ἀληθὲς δτι ἡ φιλοσοφικὴ ἐπανάστασις ἔγκαινιασθεῖσα ἀπὸ τὸν δύο ἀνωτέρω φιλοσόφους συνεπληρώθη ἀπὸ τὸν Λάιμπνιτς καὶ τὸν Κάντιον, ἀλλ᾽ δ Κάντιος ἡτο περισσότερον μεταφυσικὸς παρ δσον ἐφαίνετο καὶ ἡ μεταφυσικὴ είλη κουράσει τὰ πνεύματα. Ο κόσμος προσδοκοῦσε κάτι τι νέον ποὺ νὰ μῇ τὸν ἀπειμάκρυνεν ἀπὸ τὸ παρελθόν. Κάτι τι νέον ἀλλ ὠρισμένον, σαφὲς καὶ θετικόν. Ήτο τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐποχῆς. Μετὰ τὴν τρικυμίαν τῶν ἰδεῶν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν, ἡ ἀνθρωπότης ἔδιψα τὴν γαλήνην καὶ τὴν τάξιν. Ως ἐκ τούτου τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ἐπαναστατικὸν πνεύμα ὥφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ ταξινόμον καὶ συνθετικόν. Καὶ ἡ ἀνθρωπότης είλην ὑπερτάτην ἀνάγκην τῆς μετατροπῆς ταύτης διότι τὸ συνθετικὸν καὶ ταξινόμον πνεύμα ἐπιλαμβάνομενον τῶν δμοιοτήτων συναρμόζει καὶ οἰκοδομεῖ, ἐνῷ τὸ ἀναλυτικὸν ἐπιλαμβανόμενον τῶν ἀνομοιοτήτων δὲν κάμνει τίποτε ἀλλο παρὰ νὰ διαιρῇ καὶ κατεργάζεται τὴν ψλην.

Ἄπο μίαν τοιαύτην φιλοσοφικὴν ἀντίληψιν κατείχετο δ Κόντ δταν προέβη εἰς τὴν συστηματοποίησιν τῆς θετικῆς φιλοσοφίας, ἡ δποία ἥλθε νὰ καταρρίψῃ δλας τὰς παλαιὰς θεολογικὰς καὶ μεταφυσικὰς θεωρίας καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὰς διὰ τῶν κοινωνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων, βασιζομένων ἐπάνω εἰς τὸν φυσικοὺς καὶ ἥθικοὺς νόμους ποὺ διευθύνουν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἀπόφοιτος τῆς πολυτεχνικῆς Σχολῆς καὶ ὀπαδὸς τοῦ Σιμωνισμοῦ,

τῆς θαυμαστῆς αὐτῆς ἐταιρίας τῶν σοφῶν ἡτις
ώς μόνον σκοπὸν εἶχε τὴν εἰδηνικὴν κατάκτησιν
τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐπιστήμης νεώτατος ἀκόμη
ἔβυθισθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν
καὶ τῆς ἴστορίας καθὼς καὶ εἰς τὰ διάφορα κοι-
νωνικὰ προβλήματα. Ἡτο δεκαεννέα ἐτῶν ὅταν
ώς βόμβαν ἔρριψε μέσα εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν-
κόσμον τὸ ἀξίωμα ὅτι «τὸ πᾶν είνε σχετικόν»
διὰ ν' ἀνακαλύψῃ μετὰ πέντε ἔτη τοὺς κοινω-
νιολογικοὺς νόμους ποὺ καθώρισαν πλέον τὴν
φιλοσοφικὴν του κατεύθυνσιν καὶ ἐκ τῶν δποίων
ὅ πλέον θεμελιώδης, — ὡς ἐπιίνθεται εἰς τὸ ἔξατο-
μον ἔργον τοῦ φιλοσόφου «Μαθήματα θετικῆς
φιλοσοφίας» — συνίσταται εἰς τὸ διτί ἐκάστη τῶν
ἀρχικῶν μας συλλήψεων, ἐκαστος κλάδος τῶν
γνώσεων μας, διέρχεται διαδοχικῶς ἀπὸ τρεῖς
διαφόρους θεωρητικάς καταστάσεις. Πρῶτον ἀπὸ
τὴν θεολογικήν, δεύτερον ἀπὸ τὴν μεταφυσικήν
καὶ τρίτον ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν κάταστασιν.
Μὲ ἀλλα λόγια τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὡς ἐκ
τῆς φύσεως τού μεταχειρίζεται ἀλληλοιδιαδόχως
εἰς τὰς ἐρεύνας τού τρεῖς μεθόδους δπως φιλο-
σοφήσῃ, τῶν δποίων ὁ χαρακτὴρ είνε καθο-
λοκληρίαν διαφορετικὸς καὶ μάλιστα ὁμοιώσις
ἀντίθετος.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν δὲ Κόντ καταγινόμενος εἰς τὴν ταξινόμησιν τῶν ἐπιστημῶν συνέλαβε καὶ τὸ μέγα σχέδιον τῆς ἰδρύσεως μιᾶς νέας παγκοσμίου θρησκείας βασιζομένης εἰς τὴν θετικὴν συστηματοποίησιν τῶν αἰσθημάτων. Ἐνεκα τῆς Ἱδέας του ταύτης μάλιστα ἔδιδε καὶ δημοσίας διαλέξεις εἰς μίαν αἴθουσαν τοῦ Palais-Cاردinal εἰς τὸ Παρίσι περὶ τῆς Ἰστορίας τῆς Ἀνθρωπότητος. Τὰ μαθήματα ταῦτα τὰ δποῖα παρηκολούθουν πλεῖστοι σοφοὶ ἀνδρες μεταξὺ τῶν δποίων δὲ Ταίν καὶ δὲ Ρενάν, οἵτινες καὶ ἐπηρεάσθησαν ὅχι δλίγον ἀπὸ τὰς Ἱδέας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, περιεστρέφοντο εἰς τὴν ἐκλαϊκευσιν τῶν φιλοσοφιῶν του θεωριῶν, διότι ἥθελε νὰ δώσῃ εἰς τὸν λαὸν ἀκριβῆ Ἱδέαν τοῦ ἐστωτερικοῦ συνδέσμου ποὺ ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ συνόλου τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ κάμῃ ὅστε κάθε ἀνθρώπος νὰ ἔννοη τὸ ποινωνικὸν μέλλον χωρὶς καμίαν οὐτοπίαν.

’Αλλ’ ἀπὸ τὸ 1826, ὅτε ἔθετε τὰς βάσεις τῆς παγκοσμίου θρησκείας του, μέχρι τῆς δριστικῆς διοργανώσεως της παρῆλθον ἀρκετά χρόνια καὶ μόλις κατά τὸ 1845 ἐδοκίμασε νά δώσῃ εἰς τὰς συλλήψεις του χαρακτῆρα κάπως πρακτικώτερον. Εἰς τὸ ἔργον του «Πραγματεία Θετικῆς Πολιτικῆς» τὸ ὄποιον φέρει τὸ θαυμάσιον ἐπίγραμμα «ἡ ἀγάπη ὡς ἀρχή, ἡ τάξις ὡς βάσις καὶ ἡ πρόοδος ὡς σκοπός» ἔκθέτει τὰ τῆς νέας θρησκείας τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιουτορόπως δὲ Κόντη μεταφράσας τὴν ἐπιστήμην εἰς φιλοσοφίαν καὶ τὴν πολιτικήν εἰς ἐπιστήμην ἀπεκάλυπτε,

διαγάγγει τῆς πνευματικῆς παλινορθώσεως. Εἰς τὴν δευτέραν καθαρῶς φιλοσοφικήν, ἰδρούει συστηματικῶς τὰς βάσεις αὐτῆς τῆς νέας ἀρχῆς. Εἰς δὲ τὴν τρίτην, σύντιαδῶς θρησκευτικήν, ἐπιβάλλει τὴν λατρείαν εἰς ἓν δόγμα ἐκ τῶν προτέρων ἐπεξειργασμένον.

Καὶ δῆμος ἐκτὸς τῆς κοινωνιολογικῆς ἐμπνεύσεως καὶ τοῦ θετικοῦ πνεύματος, εἰς τὸν Κόντη ενδίσκει κανεὶς δῆλην τὴν ἀνακαίνιστικήν φλόγα μιᾶς ἀληθινῆς μεγαλοφύΐας καὶ συγχρόνως τὸ προτέρημα ποὺ ἔχουν δῆλαι αἱ προνομοιοῦχοι ιδιοσυγκρασίαι, νά ἔχῃ θερμήν τὴν καρδιά. Ή

πῶς ἡ ἐπιστήμη ὁδηγεῖ εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἡ φιλοσοφία εἰς τὴν θρησκείαν. Καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ καταλήξῃ αὐτοῦ διότι, ἀφοῦ ὅμιλησεν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον ἐν ὅνδραις τοῦ παρελθόντος, θύελε νὰ ὅμιλήσῃ πλέον εἰς τὸ μέλλον ἐν ὅνδραις τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος.

Ἄλλ' ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτό, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ Κόντη ἥπατήθη. Μολονότι ἔβεβαίωσεν ὅτι τὰ πρῶτα καὶ τελικά αἴτια δὲν εἶνες δυνατὸν νὰ συζητηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, καὶ μολονότι οὕτε ἔβεβαίωσεν οὔτε ἥρονήθη τίτοτε ἐκ τῶν ζητημάτων ποὺ ἀδυνατεῖ κανεὶς ν' ἀφορηθῇ ἢ νὰ βεβαιώσῃ, ἐν τούτοις δὲν κατώρθωσε νὰ ἔκτιμησῃ τὸ δύσκολον τῆς προσηγνυτίσεως τῶν λαῶν εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Ἐπίστευεν εἰς τὸ δυνατὸν τῆς μεταβάσεως τῶν λαῶν ἀπὸ τὴν μίαν κατάστασιν εἰς τὴν ἄλλην, διότι δὲν ὑπελόγισεν εἰς τὰς θρησκευτικάς των προλήψεις ἀπὸ τὰς δρπίας ἔπειρε πρῶτον ν' ἀπαλλαχθοῦν διὰ νὰ ἐγκολπωθοῦν τὸ νέον ἐναγγέλιον μιᾶς θρησκείας καθαρῶς ἀνθρωπίνης. Εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅπως εἶπεν ὁ Μολενάρος, ὅτι ἡ ἀνάγκη μιᾶς νέας θρησκείας εἶνε ἀπὸ πολλοῦ αἰσθητῆ διότι ὁ κόσμος ἔβαρύνθη τὰς ἀτελευτήτους δογματολογικὰς συζητήσεις καὶ ποθεῖ κάτι τι νέον καὶ περισσότερον εὐγενικόν. Τὸ ζήτημα δῆμος μιᾶς λατρείας ἥθικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἔξωραιζομένης ἀπὸ τὴν ποίησιν, τὴν μουσικὴν καὶ δλας τὰς ἄλλας ὠραιάς τέχνας, δὲν ἐλύθη ἀκόμη. Ἡ καλαισθισία ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν διάνοιαν δὲν ἀρκοῦν, διότι ἡ ἀντιδραστικὴ δύναμις τῆς ἐκκλησίας μὲ τὴν γιγαντιαίαν διοργάνωσιν τῆς θέλει παρόμοιαν διοργάνωσιν τὴν δρπίαν δὲν είχεν ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία τοῦ Κόντη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ίδρυσεως τῆς νέας θρησκείας τῆς ἀνθρωπότητος.

* * *

“Η ζωὴ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς θετικῆς φιλοσοφίας διαιρεῖται εἰς τρεῖς φάσεις. Τὰ δορια τῶν «Πάναθηναίων» δὲν μοῦν επιτρέπουν ἀναλυτικώτερον νὰ παρουσιάσω αὐτάς. Ὡς ἐκ τούτου θὰ περιορισθῶ νὰ τὰς χαρακτηρίσω μὲ ὀλίγα λόγια. Εἰς τὴν πρώτην φάσιν ἡ δύοια εἶνε χαρακτήρος ἐντελῶς κοινωνικοῦ, ὁ Κὸντ προκηρύσσει τὴν ἀνάγκην τῆς πνευματικῆς παλινορθώσεως. Εἰς τὴν δευτέραν καθαρῶς φιλοσοφικήν, ἰδρύει συστηματικῶς τὰς βάσεις αὐτῆς τῆς νέας ἀρχῆς. Εἰς δὲ τὴν τρίτην, οὐσιωδῶς θρησκευτικήν, ἐπιβάλλει τὴν λατρείαν εἰς ἓν δόγμα ἐκ τῶν προτέοντων ἐπεξειδονασμένον.

Καὶ ὅμιλος ἐκτὸς τῆς κοινωνιολογικῆς ἐμπνεύσεως καὶ τοῦ θετικοῦ πνεύματος, εἰς τὸν Κόντενδρόσκει πανεις ὅλην τὴν ἀνακαίνιστικὴν φλόγα μιᾶς ἀληθινῆς μεγαλοφυΐας καὶ συγχρόνως τὸ προτέρημα ποὺ ἔχουν ὅλαι αἱ προνομιούχοι ἴδιοι συγκρασίαι, νὰ ἔχῃ θερμήν τὴν παρδιά. Ἡ

ἀγάπη τον καὶ ἡ ἀφοσίωσις τοι πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἡσαν παροιμιώδεις, διότι εἰς τὴν φεγγοβολήν τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν θερμότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χρονικῆς συνήγωσε τὴν ὑπέροχον ἀρετὴν τῆς ἡθικῆς. Μιᾶς ἡθικῆς ὅμως ἀποδειξίμου, ποὺ νὰ δύναται νὰ κανονίσῃ τὸ σύνολον τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ νὰ ὑποβάλῃ κατὰ τὴν ὁραίαν ἔκφρασιν τοῦ ἴδιου «τὴν ἥρεμον ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων εἰς τὴν θυελλώδη συζήτησιν τῶν δικαιωμάτων». Διότι, εἰς τὰς δισκόλους ἐποχὰς ποὺ διερχόμεθα, τὸ ζήτημα δὲν εἶνε πλέον ὅπως λέγει δ Τάκιτος «νὰ κάμη κανεὶς τὸ καθῆκον του» ἀλλὰ νὰ γνωρίζῃ ποῦ συνίσταται αὐτὸ τὸ καθῆκον διὰ νὰ τὸ ἐκπληροῖ εὑσυνειδήτως κατόπιν, δὲν εἶνε δίκαιον.

Καὶ ἡ ἀποδεῖξις αὐτῇ ἡθικὴ βασίζεται
ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν αὐθόρμητον ἡθικὴν ἡ
δοκία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἄγαντα αἰσθήματα ποὺ
ἐννυπάρχουν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ
ἀφ' ἐτέρου εἰς τὰς λαϊκὰς δοξασίας τὰς παγκοί-
νως παραδεκτάς. Διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ δὲ τού-
του τρόπου ὁ Κόντη ἐγκατέστησε τὴν ὑπαρξιν
μιᾶς αὐθόρμητου ἡθικῆς εἰς τὸν ἀνθρωπόν, ἡ
δοκία κατὰ τὸν Λαφίτ εἶνε ἡ μεγαλειτέρα τῶν
φιλοσοφικῶν ἀνακαλύψεων εἰς τὰ νεώτερα χρό-
νια, διότι ἀν δ ἀνθρωπος εἶνε ἐγωϊστής, εἶνε
ἔξ ἴσου καὶ ἀλτρουϊστής.

Θά ήθελα νὰ διμήλησω ἐκτὸς τοῦ φιλοσοφικοῦ
ἔργου τοῦ Κόντ καὶ διὰ τὴν ἀτομικήν του ζωήν.
Διὰ τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας του, διὰ τὴν
δυσαρμονίαν μὲ τὴν σύζυγον του, τὰς ἀσθενείας
του, τὴν ἀλληλογραφίαν του μὲ τὸν Ἀγγλον-
φιλόσοφον Στούάρτ Μᾶλλ μέγαν θαυμαστὴν καὶ
μεταφραστήν του, τὰς φιλονεικίας μὲ τοὺς μαθη-
τάς του καὶ ίδιως διὰ τὸν τρελὸν ἔρωτα του μὲ
τὴν Κλοτύλδην δὲ [Βώ, τὴν δαιμονίαν αὐτὴν
γυναικὰ ποὺ τοῦ τοῦ Ισχυροποίησε τὴν νεανικήν του
σκέψιν περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς θρησκείας τῆς
ἀνθρωπότητος, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε νὰ
ἐπαναλαμβάνῃ συχνὰ καὶ μὲ κάποιαν ὑπερηφά-
νειαν βραδύτερον τὴν φράσιν τοῦ Alfred de
Vigny ὅτι, «μία ὁραία ζωὴ δὲν είνε τίποτε
ἄλλο παρὰ μία σκέψις νεανικὴ πραγματοποιου-
μένη εἰς τὴν ὕδιμον ἡλικιάν». Ἀλλ’ ὅπως προα-
νέφερα δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐπεκταθῶ καὶ
περιορίζομαι μόνον εἰς τὸ νὰ εἴπω δλίγας λέξεις
ἀκόμη διὰ τὸ ὑφος τοῦ Κόντ.

Τὸ λογοτεχνικὴν ἔποψιν δὲ Κόρτ δὲν ὑπῆρξε μέγας. Τὸ ψήφος του δὲν θαυμάζεται. Ως ἐκ τούτου ἡ φιλολογικὴ του ἐπίδρασις ήτο μηδαμινή. Εἶνε δὲ περιέργον πᾶς αὐτός, ὅστις ἔξωνύχισεν δλούς τους ἀρχαίους Ἑλληνας φιλοσόφους καὶ ποιητὰς ὃς ἐκ τῆς λατρείας του πρὸς τὸ παρελθόν, δὲν ήδυνηθῆ τὴν ἐπίδρασιν

τῆς μοναδικῆς λεπτότητος τοῦ ὄφους των. Τὴν γλώσσαν φαινεται διτὶ δὲν τὴν εἶχεν ἐκλάβει δύος δ 'Ρενὰν ἢ δ 'Ταῖν ὡς ὅργανον διὰ τῆς δποίας ἥδυνατο νὰ διατυπώσῃ καλλιτεχνικῶς τὰς σκέψεις του. Ἐνδιεφέρετο διὰ τὰς σκέψεις του καὶ ὅχι διὰ τὸ ὅργανον. Καὶ τὰς ἔξεφρασε καλά. Εἰμιτοροῦσεν δμως νὰ τὰς ἐκφράσῃ καλύτερον ἀν ἐκέπτετο δπως δ μεγάλος συμπατριώτης του δ Πασκάλ, ἀφοῦ τὸ γλωσσικὸν ὄφος ἔχει διαφόρους βαθμούς. Εἰμιτορεῖ ἔνας συγγραφεὺς νὰ ἐκφράσῃ μίαν ἰδέαν πολὺ καλά. Καὶ δμως δὲν εἶνε τὸ ἴδιον ἀν ἔνας ἄλλος τὴν αὐτὴν ἰδέαν διατυπώσῃ μὲ τὴν σφραγίδα τῆς τελειότητος. 'Αλλ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶνε ἀναμφισβήτητον διτὶ τοῦ ἔλειψεν δ καιρός, καὶ ἀντὶ οἰασδήποτε ἀλλῆς γνώμης, ἃς ἀκούσωμεν τὸν ἴδιον δστις εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου του «Σύστημα Θετικῆς Πολιτικῆς» ἐκφράζεται ὡς ἔεῆς.

«⁷ Ήμουν εἰκοσιδύο ἔτῶν δταν ἐδημοσιεύθη ἡ πρώτη μου ἔργασία περὶ τῆς Τστορικῆς συναρμολογήσεως καὶ μοῦ διέγραψε τὸ σύνολον τῆς φιλοσοφίης μου σταδιοδρομίας ἀμετακλήτως παθορισθείσης⁸ δύο ἔτη βραδύτερον ἀνεκάλυψα τοὺς κοινωνιολογικοὺς νόμους. ⁹Ἐν τούτοις ἡ πρωϊμότης αὐτὴ δὲν θὰ ἥτο ἀρκετὴ νὰ μοῦ προμηθεύσῃ μίαν δευτέραν ζωὴν χωρὶς τὴν ἀδιάσειστον ἀπόφασίν μου ἡ ὅποια μὲ ἔκαμε νὰ θυσιάσω κάθε φιλολογικὴν ματαιοδοξίαν μου εἰς τὴν ὑπερτάτην ἄναγκην τοῦ νὰ περατώσω ἐν καιρῷ τὴν κολοσσιαίαν ἀντιειμενικὴν ἔργασίαν μου. ¹⁰Ἡ ἐκτέλεσίς της ποὺ διήρκεσε δώδεκα ἔτη, ¹¹ὅτι τε τούλαχιστον ἀλλα ἔξ χρόνια ἐπιπλέον, ἀνὴθελα δπως τὸ εἶχα κάμει προτήτερα, νὰ ἐπαναγράψω τὸ χειρόγραφόν μου ἀντὶ νὰ τὸ παραδίδω ἀμέσως καὶ δπως ἥτο γραμμένον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, εἰς τὴν δημοσιότητα». Καὶ παρακάτω προσθέτει «Καὶ δημος γνωρίζω καλὰ πόσον κερδίζουν τὰ φιλοσοφικὰ διανοήματα δταν διατυπόνονται μὲ χάριν. ¹²Ο καιρὸς δυστυχῶς μοῦ ἔλειψεν, ἀλλ’ ἀν ποτὲ εὑρώ τὴν εὐκαιρίαν θὰ ἔναναγράψω ἥρεμως τὸ βιβλίον μου χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παραβλάψω τὴν πρωτιτύπιαν του».

Μῷσλα ταῦτα ὁ Κόντ πᾶν δὲν εὑρεν αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ξαναγράψῃ τὰ ἔργα του λογοτεχνικώτερον, ὡμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῆς αἰσθητικῆς εἰς τὴν τέχνην ὅπου καὶ ἔδωκε ὄραιοτάτους δρισμούς. Αἱ αἰσθητικαὶ θεωρίαι του ἀποτελοῦν ἔνα ἀπὸ τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα ἀλλὰ καὶ ὀλιγώτερον γνωστὰ μέρη τοῦ μεγάλου ἔργου του Κόντ. Εἰς τὴν αἰσθητικήν του ὁ Κόντ δὲν ἀποδέχεται τὸν δρισμὸν τῆς ἐκπορεύεσσεως τῆς τέχνης ἀπὸ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ἔξιδανίκευσιν τοῦ μύθου διότι θεωρεῖ τὴν φαντασίαν καὶ τὸν μῦθον ὡς στοιχεῖα κατ’ ἔξοχὴν ἀντιποιητικά. Καὶ αὐτὸν τὸ αἰσθημα τῆς τέχνης συνίσταται εἰς τὸ αὐθιδρυμένον τῶν συγκυνήσεων τὰς δοπίας

βαθύτατα αἰσθανόμεθα, ή δὲ αἰσθητική εἶνε ἡ τέχνη τοῦ συνδυάζειν, ἔξωραίζειν καὶ ἐκφράζειν τὰς ὑποκειμενικὰς ἐντυπώσεις ἐπειτα ἀπὸ τὴν προσδοχὴν τῶν ἀντικειμενικῶν ἐντυπώσεων. Ως ἐκ τούτου θέλει τὴν τέχνην νὰ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸ αἴσθημα καὶ νὰ ἔξιδανικεύῃ τὴν πραγματι-

κότητα, καὶ καθορίζει τὴν ποίησιν ἡ οἰανδήποτε ἄλλην τέχνην ὡς ἵδεῳδη ἀνάπαράστασιν τῆς ἀληθείας, προώρισμένην νὰ κάλλιεργήσῃ τὸ ἔνστικτον τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος. Ἀλλὰ περὶ τῶν ἵδεῶν τον αὐτῶν Ἰσως διμιῆσω βραδύτερον ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν «Παναθηναίων».

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΗΣ ΜΑΜΜΗΣ ΜΟΥ

— Να νούρισμα —

*Κοιμοῦ, γερόντισσα, σὲ νανούριζω
καθὼς ποὺ μὲ νανούριζες μικρό.
Κοιμοῦ τὸν υπτό σου τὸν ἐλαφρὸ
κ' ἐγὼ τὴ μοῖρα σου τὴν μακαρίζω.*

*Μὲ μὰ φωνὴ στὴρ πούνια μου δειλὴ
μοῦ τραγουδοῦσες φτερωτὲς ἐλπίδες
ὡς τόσ' δμως τὴν τύχη μου τὴν εἶδες . . .
Κοιμοῦ, κ' εἶν' η ἀνάπανσι καλή.*

*Εἶχες ἀγάπη ἔξωρη γιὰ μένα,
καὶ μόλις εἶχα μάδη ν' ἀγαπῶ,
μοῦ πήρες—τώρα πειὰ θὰ σοῦ τὸ πῶ—
τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μού ἔνα ἔνα.*

*Εἶδα τὸν κόσμο τῶν παραμνθιῶν σου:
τοὺς δράκους, τὲς νεράδες, τὰ θεριά,
μ' ἀνθρώπουν σὰν ποὺ πίστεψα θωριά
δὲν εἶδες σὺ στὸν δρόμο τῶν χρονῶν σου.*

*Σ' αὐτὴ τὴ γῆ τὴ ψεύτρα καὶ πεζὴ
ποὺ τ' ὄνειρό μου δίπλα σου ἐκοιμήθη
τὸ πειὸ ἀμορφό γιὰ μένα παραμύθι
εἶν' η ζωὴ ποὺ ζήσαμε μαζί.*

*Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ τὰ χρόνια μας ἔκεινα
θὰ ὁδῶ νὰ τὰ σκορπίσω μιὰν αὐγὴ
στὴ λαφοιά ποὺ σὲ σκεπάζει γῆ,
σὲ γιούλια, σὲ τραντάφυλλα, σὲ κρῆνα.*

E. X.P. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

ΤΑ ΚΑΛΑΜΠΟΥΡΙΑ ΕΝΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

— Αν α μνήσεις φοιτητικοῦ βίου —

Τὸν καιρὸν ἔκεινον — ήτο, νομίζω, εἰς τὰ 1874—εἶχε στηθῆ καὶ ὁ ἀνδριάς τοῦ Κορασῆ, ἔκει δόπου εἶνε. Μίαν πρώταν, εὐθὺς μετὰ τὸ ἀποκαλυπτήρια, εὐρέθη ἐπὶ τοῦ βάθρου καραγμένον ἀνωνύμως διὰ μολυβοκονδύλου τὸ ἔξης δίστιχον:

*Ἐν τῆς Πεντέλης παγερὸν τεμάχιον μαρμάρου
λαβών, κυλίσθητι καὶ σὺ στὸν δρόμον τοῦ κειμάρρου.*

Τὸ δίστιχον ἔκαμεν αἰσθησιν τότε δὲν εἶξεύρω ἀν ἀνεκαλύφθη ποτὲ ὁ ποίητης.

Τότε ἔζη ἀκόμη ὁ σοφὸς Φύλιππος Ἰωάννου, ὁ Κουμανούδης καὶ ἄλλοι ἄνδρες χρηστοί. Ὁ ἀείμνηστος Φύλιππος, μὴ ἔχων ἔξωτερικὰ καρίσματα, δὲν εἶλκε τὸν ἀκροατάς. Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν τοῦ τελευταίου μαθήματος, μεσοῦντος τοῦ Μαΐου, η αἰθουσα τῆς Νομικῆς, δόπου ἐδίδασκεν, ἔγειμῖζεν ἀπὸ φοιτητάς. Ὅπεραφεν εἰς δλους τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀκροάσεως, ἀλλὰ τὸν ὑπεχρέωνε νὰ προσθέσουν εἰς τὸ κείμενον «ἡκροάσθη, ὡς αὐτὸς λέγει».

Γενικὴν ἴνδουλγέντσιαν καὶ ἀφεσιν ἀμαρτιῶν εἰς δλους ἀνεξαιρέτως ἔχορήγει ὁ μακαρόντης γέρο - Κοτζιάς. Ὁ Ψαριανὸς φιλόσοφος, ὡς ἐκαλεῖτο συνήθως ἀπὸ τοὺς πατριώτας του, ήτο καθηγητὴς τῆς Ἰστορίας τῆς φιλοσοφίας. Ἐνῷ καθ' ὅλον τὸ ἔτος δὲν εἶχε παραπάνω ἀπὸ 25—30 ἀκροατάς, εἰς τὸ τελευταῖον μάθημα ἐπαρουσίαζοντο τριακόσιοι, καὶ εἰς δλους ὑπτηγόρευε τὴν ἀπόδειξιν ἀνεπιφυλάκτως. Δύσκολος δμως καὶ αὐστηρὸς εἰς τὰς ἀπόδειξεις ήτο ὁ μακαρόντης Φιντικαλῆς ἐὰν εἶχες πέντε ἀπούσιας τὸ ἔτος εἰς τὸ κατὰ Σάββατον φροντιστήριον (ἔρμηνεία Θουκυδίδου) ἥδυνατο νὰ σὲ ἀποκλείσῃ.

Κατ' ἔκεινον τὸν χρόνον, εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῆς προσόφεως, ἐθριάμβευε πολὺ ὁ Κόντος ή ἀκρα αἰθουσα ἔγειμιζε, τὴν 12—1 μ. μ., ἀπὸ ἀκροατάς, ὅχι μόνον φιλολόγους, ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν σχολῶν, τοὺς πλείστους δρυθίους ἰσταμένους. Ἀλλὰ καὶ ὁ μακαρόντης Σεμιτέλλος, διδάσκων μίαν ὁραν ἐνωρίτερα, ἐντὸς τῆς αἰθουσῆς τῆς Νομικῆς, εἶχε πλείστους ἀκροατάς. Συγχρόνως δμως ἐδίδασκεν εἰς τὴν γείτονα αἰθουσαν ὁ γέρων Πυλαρινός, μὲ κεραυνώδη φωνήν, δλος

χειρονομία καὶ ἔξαρσις: ήτο καθηγητὴς τῆς «Φιλοσοφίας τῆς Ιστορίας» οὗτος. Οἱ ἀκροαταί τού, συμπεριλαμβανομένων τριῶν καλογήρων, δύο γερόντων μὲ γυαλιά, καὶ 5—6 ισοβίων φοιτητῶν, δύοιοι ποτὲ δὲν ἔλειψαν, δὲν ὑπερέβησαν ποτὲ τοὺς δέκα ή δώδεκα.

Εἰς ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, τῶν μὴ διδόντων ποτὲ ἔξετάσεις, ήτο ὁ «Κυπραῖος» καλούμενος τὸν δόποιον ἔτυχε νὰ γνωρίσω. Ὁγκώδης κεφαλή, χωμένη εἰς παχὺν κορμὸν μὲ βραχὺ ἀνάστημα, πυκνὴ γενείας καὶ κόμη. Ἄνθρωπος τριακοντούτης, εὐθύμυος, ἀφροντίς, καὶ ἀγαπῶν τὰ λογοταίγνια, ἔστω καὶ τὰ ἀποτνέοντα διημήνια βανασότητος.

Ἡτο ἀξιοπερίεργος τύπος, χρῆμα κυνικοῦ καὶ ἐπικουρείου. Εἶχεν ίδιαιτέρας ὀνομασίας, ίδιας τον λέξεις δι' ὅλα. Τὸ Ἀρσακείδην τὸ ὀνόμαζεν Ἀρνάκειον. Τὸ Βαρβάκειον λύκειον — ἐδῶ ἔτρεπε τὸ οὐρανισκόφωνον τῆς παραληγούσης εἰς ὁδοντόφωνον, sans facon, — ὑπῆρχε δὲ καὶ καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς μὲ παραπλήσιον ὄνομα. Τὰ δένδρα, τὰ κοσμοῦντα τὰς δόδους καὶ τὰς πλατείας τῆς πρωτευούσης, τὰ ὄντα μαζε δενδρείκελα, κατὰ τὸ ἀνδρείκελα.

Εἰς δύο ξενῶνας παρὰ τὴν Καπνικαρέαν — καλουμένους ξενοδοχείον τῆς Πετρουπόλεως τὸ ἔν, τῆς Ἐπτανήσου τὸ ἄλλο — εἶχον καταλύσει ἐν φυινόπωρον εἰς φουστανελλᾶς ἐπαρχιώτης γέρων μὲ δύο ἀνεψιάς του, καὶ εἰς Τουρκομερίτης ἔμπορος μὲ δύο υἱούς του. Οἱ δύο νέοι ἐφαίνοντο κοιμισμένοι πολύ, αἱ δύο νεάνιδες ἡσαν μᾶλλον ἀσχημοί, μὲ μεγάλα γουρλωμένα δμιματα καὶ πολὺ σιμάς δῆνας.

Συνέβη νὰ συναντηθῶ μὲ τὸν Κυπραῖον μίαν πρωτίαν, εἰς καφενεῖον τῆς γειτονιάς. Ἐκεῖ κατὰ σύμπτωσιν ἦλθε καὶ ὁ φουστανελλᾶς μὲ τὰς δύο ἀνεψιάς του.

Ο Κυπραῖος, ἀφοῦ τὰς ἐκύτταξεν ἐπὶ πολύ, αἴφνης στρέφεται καὶ μοῦ λέγει δεικνύων διὰ νεύματος τὸν γέροντα.

— Γλαῦκας εἰς τὰς Ἀθήνας κομίζει.

Ολίγα λεπτὰ ὑστερον, κατὰ συγκυρίαν καὶ

πάλιν εἰσέρχεται ὁ φεσοφόρος ξένος μὲ τοὺς δύο νιούς του. Ὁ Κυπραῖος, ἀφοῦ τοὺς ἔκυτταξε παλά, γυρίζει πάλιν καὶ μοῦ λέγει.

— Βλᾶκας εἰς τὰς Ἀθήνας κομίζει.

Δὲν ἡμπόρεσα νὰ μὴ γελάσω.

Εἰς τὸ καφενεῖον ἔκεινο, παρὰ τὴν ὁδὸν Καλαμώτου, ἐσύχναζα δπωσοῦν. Καὶ δὲ Κυπραῖος δὲν ἔλειπε. Ἐκεῖ ἥρχοντο παλαιοὶ ἄνθρωποι, οἰκουμεναῖοι, ἐντόπιοι καὶ ἄλλοι, μερικοὶ γνωστοὶ ἀγορηταὶ τῶν καφενείων, καὶ αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις ποτὲ δὲν ἐσχόλαζον.

Προκειμένου περὶ ἑνὸς τοιούτου γνωστοῦ καφερρήτορος, ὁ Κυπραῖος, λογοπαικτῶν ἐπὶ τοῦ ὀνόματός του μίαν ἐσπέραν, εἶχε παρωδῆσει ἀρχαῖον τινὰ στίχον, σκόλιον, νομίζω, τὸ ἔεῆς.

«Ἄλει, μύλε, ἄλει, καὶ γὰρ Πιττακὸς ἀλεῖ...» τὸ δποῖον δὲ σοφὸς Κοραῆς εἶχε μεταφράσει οὕτω: «Ἄλεθε, μύλε, ἄλεθε, καὶ ὁ Πιττακὸς ἀλέθει...»

Τώρα, ἵδου πῶς τὸ μετέρεψεν ὁ Κυπραῖος, δὲ δάσκαλος Λάλει, Μήλα, λάλει, καὶ γὰρ ψιττακὸς λαλεῖ...

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΠΡΟΠΟΜΠΗ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

ΜΥΣΤΡΑΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΜΥΣΤΡΑΣ—ΓΕΡΑΚΙ

Α πὸ ἑνὸς βράχου τοῦ Ταῦγέτου ἔξεπήδησεν ἡ εξαίφνης κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μία μεγάλη καὶ εὐδαίμων πόλις. Καὶ σήμερον ἀπλώνονται ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὴν κλιτὺν τοῦ βουνοῦ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως τῶν Παλαιολόγων, παράγοντα θέαμα κατακλήσσοντος τὴν ψυχὴν μεγαλείον.

Ο Μυστρᾶς ἦτο ἀντανάκλασις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μία πρωτεύουσα καὶ αὐτός. Ἀπὸ τῆς Μονεμβασίας, ὅπου «ἥρχονταν τὰ πλευτικὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ρωμαίων», μία εὐρεῖα λεωφόρος ἔφερεν εἰς τὸ κάστρον τοῦ Μυστρᾶ. Εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς λεωφόρου ταύτης ὑψώνεται ἀγέρωχον τὸ κάστρον τοῦ Γερακίου. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ κάστρου, εἰς τὴν σημερινὴν κωμόπολιν, σκορπισμένα λείψανα μεσαιωνικῶν συνοικισμῶν. Ο Μυστρᾶς ἔρριψε τὰς ἀκτῖνας του εἰς τὴν πέριξ χώραν καὶ τὰς φωτεινοτέρας εἰς τὸ Γεράκι. Ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ βουνά τοῦ Ταῦγέτου καὶ τοῦ Πάροντος οἱ Παλαιολόγοι ἔστησαν τὸ νοτιατον ἔρεισμα τῆς ὑπερτάτης ἀμύνης.

Οχι μόνον ἀμύνης. Ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπερτάτης προσπαθείας πρὸς μίαν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν. Διότι μία ἀληθινὴ Ἀναγέννησις, τέχνης καὶ βίου, λαμπρύνει τὴν Πελοπόννησον τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα κατὰ τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς δόποις ἐπιπλένει τὸ ἐπίσημον Βυζαντίον.

Τὴν Ἀναγέννησιν ταύτην τὴν εὑρίσκομεν εἰς δλα τὰ στάδια τοῦ πνευματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τῶν χρόνων ἐκείνων. Εἰς τὴν λογοτεχνίαν: τὰ διατλασθέντα τότε ἀπὸ τῶν γαλλικὰς roman-ces ἐλληνικὰ ἐπύλλια μας. εἰναὶ πολλάκις ἀνώτερα ἀπὸ τὰ πρωτότυπά των. Οἱ πρότερον ἀπόλεμοι Πελοποννήσοι καθίστανται κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Παλαιολόγων πόλεμοχαρεῖς καὶ διώκοντοι περιορίζοντες τὸν Φράγκους εἰς τὴν Ἡλίδα. Ο τολμηρὸς φιλόσοφος Γεμιστὸς δημιουργεῖ, διδάσκων εἰς αὐτὸν τὸν Μυστρᾶν, μίαν ἰδεώδη πολιτείαν καὶ νέαν κοινωνικὴν τάξιν.

Ἀλλὰ τὰ κάλλιστα τεκμήρια τῆς Ἀναγέννησεως ταύτης εἰναι τὰ μνημεῖα τοῦ Μυστρᾶ καὶ

τοῦ Γερακίου. Εἰς τὴν δίς ἐσχάτως γενομένην διάλεξιν μου ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ τὰς ἐκτελουμένας διὰ δαπάνης τῆς Ἐταιρείας ἐργασίας συντηρησεως καὶ ἀναστήλωσεως τῶν βυζαντινῶν μνημείων, δημίλησα γενικώτερον περὶ τοῦ Μυστρᾶ καὶ τοῦ Γερακίου. Εἰς τὰ «Παναθήναια» θὰ εἴπω μόνον διὰ τὴν τέχνην τῶν τοιχογραφιῶν, εἰς τὰς δύοις κυρίως ἀναλάμπει ἡ Ἀναγέννησις.

Τοῦ γηλὴ ἀλλὰ καὶ γνησία ἐλληνικὴ τέχνη εἶναι ἡ τέχνη τῶν τοιχογραφιῶν, αἱ δοποῖαι σκεπάζουν τοὺς τοίχους καὶ τοὺς θόλους τῶν ναῶν τοῦ Μυστρᾶ καὶ τοῦ Γερακίου. Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν παρατηροῦμεν μικρὰν φραγκικὴν ἐπίδρασιν. Ἀλλ’ εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἀποκαλύπτεται ἔνα κίνημα Ἀναγέννησεως τῆς τέχνης, παράλληλον πρὸς τὴν Ἰταλικήν, ἀλλ’ ἐντελῶς ταύτης ἀνεξάρτητον.

Τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Παντανάσσης, δὲ πύργος τῆς Περιβλέπτου κοσμοῦνται μὲ παράδυρα τέχνης γαλλικῆς καὶ μὲ δεξικορύφους πυργίσκους καὶ ἀετώματα. Ἰδίως τὴν ἑνικὴν ἐπίδρασιν βλέπομεν εἰς τὰ ψυρώματα τῶν ναϊσκῶν τοῦ Γερακίου καὶ ἄλλας ἀρχιτεκτονικὰς διακοσμήσεις.

Η ἐπίδρασις αὗτη δὲν εἶναι ἀμεσος. Γάλλοι ἀρχιτέκτονες δὲν εἰργάσθησαν εἰς τὸν Μυστρᾶν. Ἐχω τὴν γνώμην, — καὶ θὰ τὴν ἀναπτύξω ἀλλοτε εὐρύτερον, ὅτι προηλθεν διὰ τῆς Κύπρου ἐκ τοῦ φραγκικοῦ βασιλείου τῶν Ιεροσολύμων, διόπου εἰργάζοντο παραπλεύρως ἐπὶ χρόνον πολὺν Ἐλληνες καὶ Φράγκοι ἀρχιτέκτονες.

Ποῖοι εἶναι οἱ κύριοι χαρακτῆρες τῆς νέας ταύτης τέχνης; Εἰς ποῖα σημεῖα διακρίνεται αὗτη ἀπὸ τὴν παλαιοτέραν;

Πλήθος προσώπων κινοῦνται εἰς τὰς εὐρείας συνθέσεις τῶν ναῶν τοῦ Μυστρᾶ καὶ τοῦ Γερακίου. Τὸ πολυσύνθετον τῆς παραστάσεως διακόπτει τὴν ἀρχαίαν βυζαντινὴν λιτότητα.

Ἀρχιτεκτονικὰ λεπτομέρειαι, τοπία, διακο-

σημήσεις, ένδυμασιῶν ποικιλία, καθιστάνουν ζωντανώτεραν τὴν τέχνην τοῦ Μυστρᾶ.

Ίδιως δόμως αἱ τοιχογραφίαι αὗται κατανύσσουσι τὴν ψυχήν μας διὰ τῶν οἰκιακῶν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως ἐμπνευσμένων λεπτομερειῶν. Ποιμένες βόσκοντες, ὀγραυλοῦντες καὶ παιζόντες αὐλόν, κυνῆγοὶ ἐμψυσῶντες εἰς κυνηγετικὸν κέρας, παιδία παιζόντα καὶ ἐπὶ δένδρων ἀναρριχώμενα, γυναικες σύρουσαι τὰ τέκνα των, ὅρχηστρίδες, ποιμένες κληματοστεφεῖς, — δίδουσιν εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ναῶν τοῦ Μυστρᾶ ζωὴν καὶ δρόσον, μίαν πνοὴν τέχνης ἐμπνεομένης ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν, ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν.

Τὴν ἐμπνευσιν ἀπὸ τὴν φύσιν δόμως τὴν βλέπομεν ἰδίως εἰς αὐτὴν τὴν παράστασιν τῶν προσώπων. Ἐνώπιόν μας δὲν ἔχομεν πλέον τὴν ἄτονον παράδοσιν τοῦ βυζαντινοῦ τύπου. Βυζαντινοὶ ἄγιοι, δπως τοὺς φανταξόμενα, ξηροὶ καὶ κατεσκληρότες, δὲν ἐξωγραφήθησαν εἰς τὰ βουνά τοῦ Ταῦγέτου καὶ τοῦ Πάρνωνος. Ἐκεῖ ἐπάνω ἐπνευσεῖς ἀνεμος ζωῆς φυσικῆς δπως ἀγνὸς ἡτο καὶ δ ἀῃρ τῶν δρέων. Πρότυπα ζωντανὰ εἰχον ἐνώπιόν των οἱ ἀγνωστοὶ ζωγράφοι τοῦ Μυστρᾶ. Πρόσωπα εὐγενείας πλαστικῆς ἐξωντάνεψεν εἰς τοὺς θόλους καὶ τοὺς τοίχους τῶν ναῶν ἐκείνων χειρὶ ἀσφαλῆς καὶ τολμηρὰ ζωγράφων ἐμπνευσμένων.

Καὶ τέλος νέα τέχνη ἐπιφαίνεται εἰς τὴν λαμπρότητα ἐκείνην τῶν χρωμάτων, τὰ δποῖα, ἐπὶ αἰῶνας, μυρίας κακοπαθήσεις ὑφιστάμενα διετηρήθησαν ἐν δῃρ ἀυτῶν τῇ δροσερότητῃ. Ἀπαλοὶ καὶ ἀβροὶ χρωματισμοὶ διακόπτουσι τὴν παλαιὰν μονοτονίαν τῶν διλυγοχρώμων ψηφιδωτῶν, καὶ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους καὶ κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους ὡς τάπτης μυριόχρωμος λεπτότατα ποικιλένος, ἀληθῆς ὄφθαλμῶν πανήγυρις.

Αὐτὴ εἶναι ἡ νέα τέχνη, ἡ νέα ζωὴ, ἡ δποία ἀνθίζει, ἀμέσως εἰς ἀκμὴν ὑψωθεῖσα, εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μυστρᾶ καὶ τοῦ Γερακίου.

Εἰς τὰς δύο εἰκόνας, τὰς δποίας ἐξ αὐτηγράφων ἀνάπτωσιστάνουσι τὰ «Παναθήναια», εὐρίσκονται τὰ κύρια χαρίσματα τῆς ἀναγεννωμένης τέχνης. Τὰς εἰκόνας τάντας, καθ' ὑπόδειξιν καὶ προτροπήν μου,-ἀντέγραφεν δεξιῶς, μεταβάς εἰς Μυστρᾶν ὁ νεαρὸς ζωγράφος κ. Κώστας Ἀρτέμης. Ἡ μία τούτων προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἀφεν-

τικό, ἡ Προπομπὴ τῶν μαρτύρων, ἐξωγραφήθη δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἡ ἐτέρα, ἡ Ἀγία Λειτουργία, ἐκ τῆς Περιβλέπτου τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Τὰ ζωντανὰ καὶ ὁδινὰ πρόσωπα εἰς τὴν Προπομπὴν τῶν Μαρτύρων ἐκπλήσσουν ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὸν βυζαντινὸν τύπον, ἴσχυν καὶ ἔηρόν, τῆς προγενεστέρας περιόδου. Εἰς μίαν ὅλην εἰκόνα, τὴν Κοίμησαν τῆς Θεοτόκου, βλέπομεν τὴν γαληνιαίαν εὐγένειαν, μετὰ τῆς δποίας δ ἔριτρος παρατηρεῖ τὴν Θεοτόκον. Ἀνέκφραστος ἡρεμία, μειδιῶσα πρὸς τὸν θάνατον, δ δποῖος εἶναι εἴσοδος εἰς ὅλον τελειότερον βίον. Πλήθυς συρρέει νὰ ἴδῃ τὴν Θεοτόκον κοιμωμένην — γέροντες, γυναικες, παιδία—. Ἡ ἀντιγραφὴ τῆς εἰκόνος ἔμεινεν ἀτελείωτος. Βλέπομεν τοὺς ἀποτόλους καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκ περάτων, γέροντας μετὰ γλυκύτητος, σεμνούς, καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐδάφους ἀκόμη διαγραφομένους.

Εἰς τὴν Ἀγίαν Λειτουργίαν τρέχουσιν εἰς τὰ νέφρι ἄγγελοι ὁδίδοντο, ἐπὶ ἐδάφους κυανοῦ, μὲ μακρὰ πόδηρη περιβλήματα. Πλουσία εἶναι ἡ πτύχωσις, ζωντανὴ ἡ κίνησις, πλαστικὴ τῶν μορφῶν ἡ εὐγένεια, ἡ ἐμπνευσις ὑψηλή.

Μὲ τὰς τρίχας κομφοπρεπῶς ἀναπεπλεγμένας οἱ ἄγγελοι τρέχουν κρατοῦντες τὰ τίμια δῶρα. Πομπὴ Παναθηναίων—ἐπάνω νεφέλας, ἀνὰ τὰς ἀπείρους ἐκτάσεις τοῦ ὑπερογείου κόσμου.

Ἐμπρὸς εἰς τὰς ζωγραφίας ταύτας πλαστικῆς εὐγενείας, τὰς δποίας διαγράφει χειρὶ ἀσφαλῆς καὶ τολμηρά, συχνάς ἀναπολοῦμεν τὰς τοιχογραφίας τῶν διδασκάλων τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ Θεοτόκος τοῦ Ἀφεντικοῦ μᾶς ἐνθυμίζει τὸν Fra Angelico. Αἱ μορφαὶ τῶν ἄγιων τῆς Μητροπόλεως νομίζεις ἐξωγραφήθησαν ἀπὸ τὸν Giotto καὶ τοὺς μαθητάς του.

Ἐκστατικὸς δὲ ἐνώπιον τῶν ἀβρῶν ἐκείνων λαμπρῶν χρωματισμῶν τῆς Περιβλέπτου, αἱ δποῖαι ὡς τάπτης βελούδινος ἐκτυλίσσονται εἰς τοὺς τοίχους, συλλογίζεσαι τὸν Mantegna τῆς Ἐνετικῆς Σχολῆς. Καὶ αἱ οἰκιακαὶ λεπτομέρειαι τῶν εἰκόνων τῆς Πάντανάσσης σοῦ φέρουν μίαν ἥχῳ τῶν εὐρείας ἐκτελέσεως παραστάσεων ἐνὸς Botticelli, δπτις δμοιος μὲ τοὺς ζωγράφους τοῦ Μυστρᾶ ὑπὲρ πάντα ὄλλον συμβολίζει καλύτερον τὸ πνεῦμα τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ τὸν συνενώ-

Η ΑΓΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΜΥΣΤΡΑΣ

νει, μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς ἀρχαιότητος, τὴν μυστικοπάθειαν καὶ τὴν ἀνήσυχον μελαγχολίαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Μὲ κάπιαν ἀφελῆ ἀδεξιότητα ἐνίστε εἰς τὸ σχέδιον,—δ διδάσκαλος φαίνεται δὲν ἐξωγράφεις πάντοτε μόνος δλας τὰς λεπτομερείας,—οἱ ἀγνωστοὶ αὗτοι ζωγράφοι τοῦ Μυστρᾶ, βαδίζουν τὸν ἴδιον δρόμον, τὸν δποῖον καὶ οἱ παλαιότεροι διδάσκαλοι τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως. Τὸ ἴδιον γενναῖον κίνημα τέχνης, παραλληλον, — τί λέγω; προγενέστερον δλίγον τὸν Ἰταλικοῦ.

Μία καλλιτεχνικὴ ἀναγέννησις, ἡ Βυζαντινὴ Ἀναγέννησις, ἐπανθίζει ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους τῶν ναῶν τοῦ Μυστρᾶ καὶ τοῦ Γερακίου.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

ΠΑΠΑΣ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ *

Η γλυκες ὁρες, σὰν ὥρες δραπέτειδες κόσμων ἄλλων, γρήγορα ἔφυγαν γιὰ νὰ δώσουν τὴν θέσιν τους στὶς ὥρες τῆς στενοχωρίας, τῶν φροντίδων, τῆς λύπης.

Ἡ Ἐλένη τὸν ἔσυρε στὸ σπίτι της. Καὶ ὅταν αὐτὸς μπόρεσε νὰ συνέλθῃ, συνῆλθε ἀπὸ ἔνα κράξιμο ἀγριό πετεινοῦ, ποὺ τὸν ἔκανε, παιράξενα, νὰ θυμηθῇ τὸν Πέτρο καὶ τὴν ἀρνησί του ὅτι εἶνε μαθητής τοῦ Χριστοῦ.

Ἐφυγε, καὶ σχεδὸν τρέχοντας πῆγε στὸ σπίτι του, ἐνῷ δὴ ἡ φύσις, ποὺ ἀρχίζε νὰ ἔντυγχονταν δύοια μὲ φείδια, ποὺ ἔντυνοῦν ἀπὸ τὴν νάρκη των ἔτοιμα νὰ δαγκάσουν.

Βαρὺς ἔπεισε καὶ βυθίσθηκε στὸν ὑπνο δύοιος μὲ ἄνδρωπον, ποὺ πέφεται στὴ θάλασσα νὰ πνιγῇ ἀφίνοντας ἐπάνω στὴ γῆ δλα, φροντίδες, βάσανα!

Καὶ ὁ ὑπνος τὸν παρηγόρησε.

Παρήγορος καὶ μάντις κάποτε, τὸν ἔφερε σὲ χρόνια περασμένα, καὶ καθὼς ἔντυγχος, νόμισε ὅτι ἀκούγε τὴ φωνὴ μιᾶς μικρῆς κατσίκας, ποὺ εἶχε στὰ μικρά του χρόνια, νὰ φωνάζῃ, δεμένη, σένα χωράφι.

Καὶ ὅμως μὲ δὴ τὴ μετάνοια ποὺ ἔδειξε, μὲ δὴ τὴ λύτη, τὴν πάλη μὲ τὴν ἀγάπη, καὶ τὸ βούσιμο τοῦ ὑπηρέτου του Βάσου, πῆγε ὅταν ἥλθε νύχτα.

Εἶχε πιὰ κυριαρχήσῃ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἥδονή, πρὸς τὸ πλάσμα κεῖνο μὲ τὰ βαθειὰ μαῦρα μάτια ποὺ ἡ λαμπάδες τῶν ἐκκλησιῶν σβύνανε ἐμπρός τους, καὶ μὲ τὸ σῶμα κεῖνο μὲ τὴ μυρουδιὰ τῆς βιολέτας, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ μεθῆσε σὰν ἀπὸ κρασὶ κάποιας μάγισσας λάγνας....

“Οταν ἔφυγε, εἶχε βγῆ ὁ ἀνύγειρινός, καὶ ὁ θόρυγγος ἀρχίσε νὰ ἔτειλίγεται πέρα μακρὺν πρὸς τὴν μπορὴ ἀγορὰ τὸν χωριοῦ.

Τυλιγμένος σένα μανδύα μακρὺν καὶ ἀπὸ κάτω ἔχοντας κρυμμένο τὸ καλιμαύχι ἔφευγε γρήγορος. Ἔσχις τοὺς ἡσυχούς δούλους μὲ φόβο μὴ τὸν δῆ κάποιο μάτι χωριοῦ, κάποιας χωρικῆς. Καὶ περιγέλαστικὰ κουδούνιζαν στὸ νοῦ του κάτι λόγια ποὺ εἶχε ἀκούση κάποτε.

— Περισσότερο φοβισμένα τὸν κόσμο παρὰ τὸν Θεό!

Κοντὰ στὸ σπίτι του ἀκούσε σφυροκόπημα ἀραιό σιδηρουργοῦ. Μπήκε στὸν κῆπο. Ἡ μυρουδιὰ τῶν λουλουδιῶν του τὸν κύκλωσε. Αὐτὸς χώμηκε στὴν κάμαρά του.

— Πρέπει νὰ ὀρκισθῶ, πρέπει νὰ ὀρκισθῶ! εἶπε μὲ βία καθὼς πέταξε τὸν μανδύα καὶ ἔβαλε τὸ καλιμαύχι πάνω στὸ κρεβάτι του. Καθὼς ἔφευγε, ἦ ιδέα τοῦ δροκού ὑπῆρχε χωρὶς νὰ φανερώνε-

ται. Καὶ πρὶν ἀκόμα, ὅταν ἔτρεχε στὴν ἀμαρτία, τοῦ εἶχε παρουσιασθῆ, καὶ ἔτσι ἔτρεχε καὶ ἡσυχός, ὅτι ἔπειτα ἔνας δροκος, ποὺ θὰ γινόταν τριγύρω του, θὰ ἥταν καλὸς καὶ βαθὺ χαντάκι, γιὰ νὰ τὸν χωρίσῃ ἀπὸ τὸν κυνηγὸν μικρὸν θεὸν “Ἐρωτα!”

Καὶ στὴν ἡσυχὴ νύχτα μέσα, ἀρχίσε νὰ λέγῃ σιγά σιγά, ἔναν δροκο!.. Τὸ παράθυρο ἥταν ἀνοιχτὸς καὶ ἡ μυρουδιὰ τῶν λουλουδιῶν ἔρχονταν μέσα στὸ δωμάτιο.

Μετὰ τὸν δροκο αἰσθάνθηκε ἀνακούφισι.

— Οὐδὲις ὀναμάρτητος! εἶπε.

Τὸ δητὶ ἔχαλασα θὰ τὸ διορθώσω μὲ μεγάλη μετάνοια καὶ μὲ τὰ καλά, ποὺ θὰ κάνω! Ὁ καιρὸς δὲν ἥταν ψυχρὸς καὶ στάθηκε λίγο στὸ παράθυρο.

Τὸ σφυρὶ, ποὺ εἶχε ἀκούση νὰ χτυπᾷ ἀραιά, ἀρχίσε νὰ χτυπᾷ κανονικά, γρήγορα.

Αἰσθάνθηκε μιὰ ἀγάπη σὲ δλους καὶ χαρὰ μαζί, σ’ αὐτὸν ποὺ δούλευαν, στὸν σιδηρουργό, τὸν δποῖον ἥσευσε μὲ τὰ δασέα ἔανθα γένεια καὶ τὰ φρύδια τὰ μαῦρα, σὲ δλους, σὲ δὴ τὴν ἀνθρωπότητα!...

Ἐκλεισε τὸ παράθυρο καὶ πλάγιασε μὲ τὴν ἴδια εὐχαρίστησι καὶ μὲ μιὰ ἐπιθυμία νὰ φάλη κάποιον ὕμνον στὴν ἀγάπη, στὸ Θεόν!

Δὲν βράδυνε νὰ κοιμηθῇ. Ὁ ὑπνος, δι μικρὸς τεχνίτης τῆς νύχτας, τῆς ὑφάντριας τῶν καλῶν καὶ κακῶν ὀνείρων, τὸν τύλιξε στὸν δικό του κόσμο.

Ἡ Ἐλένη τοῦ ἔδινε καφὲ σένα βάζο μεγάλο καὶ τοῦ φλυαροῦσε στὸ αὐτιά του, τοῦ ἔλεγε χίλια δύο πράγματα, ποὺ αὐτὸς δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ, ἀλλὰ μόνο τὴ φωνή της ἀκουγε....

Ἐνας κρότος ἔγεινε. Ὁ Ιερώνυμος ἔξυπνησε τὸ διόλογι χτυποῦσε τὶς ὥρες.

Ἐκπύτταξε ἔξω καὶ εἶδε τὴν ἡμέρα σὰν ἀπὸ βασινὸν ὑπνο νὰ ἀνοίγῃ κόκκινα τὰ μάτια της.

Θυμήθηκε τὴν Ἐλένη, ἔπειτα τὸ δνειρό, τὸ δποῖο αὐτὸν σὰ νὰ τὸ παρουσίασε στὸν Θεό. Δὲν τὸ ἥθελε αὐτός, ποὺ τὸ εἶδε ἥταν ἔργον ἀλλοῦ!...

Αργὰ λιγάκι σηκώθηκε καὶ ἀνοίξε τὸ παράθυρο. Εἶχε ἀκούση κάποιο δρόγανο νὰ παίζῃ ἔξω.

Κυκλωμένος ἀπὸ παιδιὰ καὶ γυναικες, ποὺ στεκόνταν στὶς πόρτες, ἔπαιξε ἔνας Ἀτοίγγανος κλαρίνο καὶ μιὰ μαῦρη χόρευε ντυμένη κόκκινα φορέματα.

Ἡ ἡμέρα ἥταν ώραια.

Στὰ βουνὰ ὅμως σύννεφα, ἀλλοι ἀτοίγγανοι οὐράνιοι, ξεκουράζοντα στὶς ὁάκες τῶν ψηλῶν βουνῶν.

Ἡ μυρουδιὰ λεπτὴ καὶ λιγοστὴ ἀνέβαινε στὸ παράθυρο καὶ ὄχι δπως τὴν νύχτα. Τὴν δου-

φοῦσε τώρα τὸ λαμπέρο τέρας, τὸ ἀπλωμένο πάνω τους.

— Καλὴ μέρα, ἄγιε πάτερ! τοῦ φώναξε μιὰ γηρά, ποὺ περνοῦσε καὶ τὸν διέκρινε πίσω ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν δένδρων τοῦ κήπου του.

— Καλὴ μέρα, θειά Παναγούλα!

Ἡταν ἡ θειά ἡ Παναγούλα, τὸ ἀηδόνι τοῦ χωριοῦ καθὼς τὴν ἔλεγαν. Μιὰ γλωσσα! Ἀκούγοταν ἀπὸ τὴν μιὰν ἀκρη τοῦ χωριοῦ στὴν ἄλλη καὶ ὀλοιμόνο σὲ κεῖνον που θάπεφτε σαύτην.

Πίσω της ἔσερε τὸν ἔγγονό της τὸν Στηλιάρη, δπως τὸν φώναξαν τὰ παιδιά καὶ ἡ γιαγιά του ἀκόμα.

Ο Στηλιάρης ξυπόλυτος, καθὼς πάντοτε, μὲ τὸ βρακίνι μεγάλο περισσότερο ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ, τὴν ἀκολουθοῦσε κρατῶντας ἔνα κλαδί γιὰ δαβδί καὶ μὲ τὸ κεφάλι στραμμένο στὸν Ἀτοίγγανο καὶ στὴν μαῦρο ποὺ χόρευε.

Ἡ δέος του τοῦ θύμισε τὸ γράμμα τῆς Ἐλένης. Μ’ αὐτὸν τὸ εἶχε στείλη. Καὶ μὲ μιᾶς εἰδες, σὰ νὰ ἔλαμψαν ἀκτινοβολοῦντα ἐμπρός του, τὰ χέρια της γυμνὰ, οἱ δώμοι τῆς, τὸ γέλιο, μιὰ σειρὰ ἀσπρών δοντιῶν μὲ μιὰ μεγάλη, μεγάλη πρόσωπη στολησι γιὰ φίλημα! Ἐτρόμαξε. Εἰδε τὸν ἔαυτό του νὰ θέλη νὰ ἀκουμπήσῃ τὰ χείλια του στὰ χείλια τὰ μαγικὰ ἔκεινα.

— “Οχι! δχι!

Χτύπησε δυνατὰ τὸ χέρι του στὸ παράθυρο καὶ προσπάθησε νὰ ἀκούσῃ τὸ σκοπὸ, ποὺ ἔπαιξε δὲ τὸν Ἀτοίγγανος.

Πάλι σὲ λίγο εἶδε τὴ σκέψη κείνη νὰ τὸν ἀκολουθῇ, νὰ τὸν παρουσιάζῃ ἀλλες στάσεις τῆς Ἐλένης, ἀλλες γεμάτες ἥδονή, χάρι!

— Θεέ μου! εἶπε. Ο Σατανᾶς βάλθηκε νὰ μὲ ἔξει ἀπὸ τὸ δρόκο μου!

Καὶ ἀρχίσε νὰ φάλη. Ἐπειτα εἶπε ἔνα μέρος τοῦ Εναγγελίου καὶ μὲ μιᾶς στάθηκε.

— Ναι! εἶπε σιγά. Ἀλήθεια λέει. Κ’ ἔγω;...

Θεέ μου! Ἐπάτησα τὸ ἀξιώμα μου, ἐπάτησα τὸ δητὶ εἶρο καὶ ἀκόμα ἀφίνω τὸ νοῦ μου νὰ μοῦ φέρονται αὐτά! “Αχ!..

Ο πανιερώτας μὲ φώναξε;

Ἡ φωνὴ τοῦ Βάσου. Στεκόταν στὴν πόρτα μὲ γελαστὰ μάτια.

Ο Ιερώνυμος δὲν θυμώταν ἀν τὸν φώναξε.

— Ο καφές μου; ὁ δώτησε.

— Μετὰ μιὰ στιγμὴ ἔτοιμος!

Ο Βάσος ἔφυγε ψάλλοντας σιγά. Ο Ιερώνυμος τὸ πρόσεξε. “Ἐψαλλε ὁ Βάσος: «Τοῦ λίθου σφραγισθέντος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων...».

Ο Παπα-Ιερώνυμος κινήθηκε νευρικά.

— Ντροπή, ντροπή! Πᾶνε τὰ καθηκόντα τοῦ ιερών, πᾶνε! Πάει καὶ ἡ ἀκολουθία! “Ολα αὐτὰ χαμήκανε! Καταστράφηκα!..

— Ξεαφνα ψυμήθηκε.

— Καὶ αὐριο εἶνε ἑορτή!.. Ο δροκος μου θὰ μένη δροκος ἀληθινός! Ναι!

“Ακουσε τὴ φωνὴ τοῦ Βάσου νὰ πλησιάζῃ καὶ νὰ λέγῃ ψάλλοντας:

«Διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐβόων σοι, ζωδότα!...».

“Επαψε καὶ παρουσιάσθηκε μὲ τὸν καφέ.

Ο Ιερώνυμος ἡπιε σιγὰ τὸν καφέ του καὶ βγήκε ἔξω.

Εἶδε τὸν Ἀτοίγγανο νὰ φεύγῃ ἔχοντας στὸν ὄμοι τὴ μαῦρο καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ πλῆθος παιδιῶν.

Πρῶτον ἀπὸ τὸ δρόμο, ποὺ δρύγαινε στὴ λίμνη. Περνῶντας τὴν ἀκτινοβολοῦσα κρατῶντας ἔνα κλαδί γιὰ τὴ βέργα πίσω τὸν, σὰν κύριος, καὶ νὰ κουνᾷ τὴ βέργα χτυπῶντας τὴ δάχη του. Μὲ τὸ ἄλλο κρατῶντες μιὰ σακούλα ἀσπροτροπη.

Πήρε τὸ δρόμο, ποὺ δρύγαινε στὴ λίμνη. Περνῶντας τὴν ἀκτινοβολοῦσα κρατῶντας ἔνα κλαδί γιὰ τὴ βέργα πίσω τὸν, σὰν κύριος, καὶ νὰ κουνᾷ τὴ βέργα χτυπῶντας τὴ δάχη του. Μὲ τὸ δρόμο παραπλανώντας τὸν καφέ.

Πήρε τὸ δρόμο, ποὺ δρύγαινε στὴ λίμνη. Περνῶντας τὴν ἀκτινοβολοῦσα κρατῶντας ἔνα κλαδί γιὰ τὴ βέργα πίσω τὸν, σὰν κύριος, καὶ νὰ κουνᾷ τὴ βέργα χτυπῶντας τὴ δάχη του. Μὲ τὸ δρόμο παραπλανώντας τὸν καφέ.

Πήρε τὸ δρόμο, ποὺ δρύγαινε στὴ λίμνη. Περνῶντας τὴν ἀκτινοβολοῦσα κρατῶντας ἔνα κλαδί γιὰ τὴ βέργα πίσω τὸν, σὰν κύριος, καὶ νὰ κουνᾷ τὴ βέργα χτυπῶντας τὴ δάχη του. Μὲ τὸ δρόμο παραπλανώντας τὸν καφέ.

Πήρε τὸ δρόμο, ποὺ δρύγαινε στὴ λίμνη. Περνῶντας τὴν ἀκτινοβολοῦσα κρατῶντας ἔνα κλαδί γιὰ τὴ βέργα πίσω τὸν, σὰν κύριος, καὶ νὰ κουνᾷ τὴ βέργα χτυπῶντας τὴ δάχη του. Μὲ τὸ δρόμο παραπλανώντας τὸν καφέ.

σημαία καὶ τὶς φλόγες κάπτοισυ καραβιοῦ, ποὺ καιόταν!..

"Επειτα πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του δέ γέρος ὑπηρέτης, αὐτὸς ποὺ τοῦ εἶχε καταστρέψη τὴν χαρά, τὴν ἐλπίδα! Καὶ θυμήθηκε τὴν ἡμέρα κείνη τῆς μεγάλης ντροπῆς δύον καὶ ἡ ἄγαπη εἶχε κρυφθῆ ἐμπρός της!..

Τί ντροπή πέρασε! Καὶ τώρα ἀκόμα, ποὺ τὸ σκέπτεται, αἰσθάνεται νὰ κοκκινίζῃ.

"Οταν τὸν φώναξαν, δέ πατέρας τῆς Ἐλένης καθόταν στὸ τραπέζι κοντὰ καὶ δάγκωνε τὰ νύχια του, ἡ μάνα της ἦταν δρόμια μὲν τὸ πρόσωπο κόκκινο καὶ ἀγριο. Αὐτὴ τὸν ἔβρισε μόλις μπήκε, ἐνῷ δέ ἀνδρας της σιγά σιγά τοῦ εἴπε, χωρὶς νὰ βγάλῃ τὸ δάκτυλο ἀπ' τὸ στόμα του, τοῦ εἴπε, χωρὶς νὰ μοῦ κάνηται γιὰ τὸ χωριό του!.. Πόσο τὴν ἀγαπούσε! Ήταν ὅνειρο πλούσιο σ' ἔναν φτωχό!

Καὶ χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇ, σὰ γὰ βγῆκε ἀπὸ κάποια ἐκδίκησι, εἴπε.

— "Ἐτσι τότε νίκησε ἡ ἐκκλησία· τώρα δύμως νικᾷ ἡ ἄγαπη τὴν ἐκκλησία!... .

— Θεέ μου, τί λέγω!..

Καὶ ἡ φωνὴ ἡ σοβαρή, σὰ φωνὴ δικαστοῦ τιμίου καὶ σκληροῦ, εἴπε:

— "Ολα λησμόνησε! Μὴ δίνης ἀφορμὴ στὸ νοῦ σου!

Εἶχε φθάση κοντὰ στὴ λίμνη. Μὲ νερὰ γαλήνια ὁπλούσταν ἡ λίμνη καὶ καυθέρτις ἔνα δύπρο δργῶδες σύννεφο. Τὶς ἀκρες της στόλιζαν ἡ καλαμίες, βυθισμένες λίγο στὸ νερὸ καὶ κυττάζοντας πάντα σ' αὐτὸ τὴν μορφή τους, στὴν ὅποια κάποιες τραγουδοῦσαν καὶ σφύριζαν ὁνθυμικὰ ἐρωτικοὺς σκοπούς!..

Γύρισε πάλι μὲ βραδὺ βῆμα. "Οταν ἔφθασε στὸ σπίτι του, κάτι σὰ νὰ τοῦ εἴπε, διτὶ κάποιος τὸν περίμενε. Καὶ αὐτὸ δὲν ἔλεγε φέματα, γιατὶ νὰ δέ Βάσος παρουσιάσθηκε γελαστὸς καὶ τοῦ εἴπε σιγά.

— Μιὰ κυρία σᾶς ζητᾷ! Η κυρία Ἐλένη!..

Η καρδιά του χτύπησε τρομακτικά. Νόμισε διτὶ διέκρινε στὸν τρόπο, ποὺ τοῦ τὰ εἴπε αὐτὰ δέ Βάσος, μιὰ ὑποψία, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε, ἡ δὲν ἦταν κοιρὸς νὰ σκεφθῇ. Αἰσθάνθηκε τὸ χωδμά του νὰ ἀλλάζῃ. Ἀλλ' αὐτὸ μόνο; "Αλλαζε καὶ αὐτός! Καὶ ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του.

— Κάνει πολὺ κακά, θὰ τὴν δοῦνε!.. Νὰ βλέπουν μιὰ γυναῖκα νέα νὰ μπαίνῃ στὸ σπίτι μου! Δὲν εἶνε διόλου προσεχτική!..

— Επειτα συνῆλθε λίγο καὶ ὁώτησε.

— Νὰ πάω μέσα, ἡ νὰ μὴν πάω;

Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἤλθε ἔλαφρὸ στὸ νοῦ του. Καὶ εὐθὺς δύμως σὰ σπαθιὰ ἵσια ἀπήντησε ἡ αὐστηρὴ σκέψη.

— Νὰ φύγης!

— "Αλλ' ἀλλη σκέψη ἤλθε καὶ μίλησε σὰ νὰ μιλοῦσε αὐτὸς ὁ ἴδιος τώρα.

— Γιατὶ νὰ φύγω; "Ισα ἵσα, θὰ δοκιμάσω καὶ τὴ δύναμι μου! "Έχω δροσίθη! Πρέπει! "Ἐδὼ ἵσα ἵσα θέλω νὰ δῶ καὶ ἔγω!

Κρυφὰ γελοῦσε τὸν ἔαυτὸν του, ἡ γελοῦσε τὴ σκέψη ἐκείνη τὴ σκληρὴ, τὴ γεμάτη ἡθικότητα. Καὶ μπῆκε μέσα.

Κοντὰ σένα παράμυρο μεγάλο τοῦ διασθόμου ἀνοιχτό, καθότιν ἡ Ἐλένη. Φοροῦσε ἔνα καφετὶ καπέλο μεγάλο μὲ μαῦρα καὶ ἀσπρὰ φτερὰ καὶ φόρεμα νέο σταχτερό.

Τὸν κύτταξε καθότις ἔμπαινε μὲ τὰ μάγα κείνα μάτια ποὺ αὐτὸς κανόταν σὰ ναυαγὸς σὲ μεγάλη θάλασσα.

— "Ελα λοιπόν! Τί; "Αντικάμαρα ἥθελες νὰ μοῦ κάνηται;

— "Όχι, δέν...

— "Αφήσε τα! Γιὰ κύτταξε πῶς σὲ περιμένω! Οὔτε ἔφαγα! Γιὰ τὸ χατζῆρι σου, κύριε!..

Καὶ ἐπειδὴ δέ Ιερώνυμος τῆς ἔνευσε γιὰ τὸν Βάσο, ποὺ ἀκούγε, εἴπε.

— Μὰ τί κακό, εἶνε αὐτό, ποὺ λέω; Μὴ βάλλῃ δέ Βάσος κακές ἰδέες; Δὲν πιστεύω νὰ εἶνε τόσο κουτός! "Ε, Βάσο, τί λές;

— "Ο Βάσος σήκωσε τοὺς δόμους καὶ χωρὶς νὰ τὴν κυττάξῃ, ἀπήντησε·

— Δὲν ἔρω τίποτα, κυρία!..

— "Ο Ιερώνυμος εἶχε δυσαρεστηθῆ. Κάτι σὰ νὰ σκάλισε τὸ νοῦ του, ἡ σὲ βγῆκε ἀπὸ κάποιο σωρό, τοῦ εἴπε:

— "Αναίδεια!

— "Εδύμωσε μὲ τὴ σκέψη, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐλένη τὸν κύτταξε.

— Θύμωσες, Δέσποτα;

— "Όχι!.. Γιατὶ;

— Καὶ τῆς χαμογέλασε.

— "Ο Βάσος ἔφυγε.

Αὐτὴ σηκωθῆκε καὶ δέ Ιερώνυμος εἶδε πόσο καλὰ τῆς πήγαινε τὸ νέο φόρεμά της. "Ολες ἡ γραμμὲς τοῦ σώματός της θὰ φαινόνταν καλὰ μὲ τὸ στενὸ κείνο φόρεμα, ποὺ εἶχε φωιαχθῆ γιὰ νὰ δείχνῃ θαμπά τὰ κυρυμμένα κάλλη.

— "Επιτέλους ἔφυγε! σκέφθηκε.

Καὶ μὲ μιὰ κίνησι, μένα βῆμα ποὺ ἤταν βῆμα νεραΐδας, λάγνας νεραΐδας, τὸν πλησίασε.

— Τί ἔχεις; τὸν ὁώτησε, σὲ λύπησα; Εἶμαι τρελή! Συγχώρα με!

— "Η ἀναίδεια ἔγεινε μὲ μιᾶς παιδικὸς θάρρος, τὸ κίνημα κείνο, ποὺ νόμισε διτὶ ἤταν γεμάτο λαγνεία, ἔγεινε ἄγαπη τρυφερή!..

— "Όχι! Ὁχι! Σὺ νὰ μὲ συχωρήσης!

Ζητοῦσε συχωρήση γιὰ κείνο, ποὺ εἶχε σκεφθῆ.

Τὰ χεῖλα τῆς ζήτησαν τὰ δικά του καθότις τὰ μάτια της, ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ βυθισθῇ, νὰ χαθῇ.

Τοσόλος τὴν ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του καὶ καθότις αἰσθάνθηκε στὸ σῶμα κείνο τῆς μάγισσας στὰ χέρια του, τοῦ ἤλθε καὶ δέ δροκος στὸ νοῦ...

— Εκλεισε τὰ μάτια, καὶ τὰ χεῖλα του ζήτησαν τὰ δικά της.

— Θὰ ἔλθης τὸ βράδυ; Καὶ θὰ εἶνε ὡραῖα βραδειά!.. Θὰ πάμε περίπατο! Εἶνε ἐρημιά κεῖ τὸ βράδυ! Καὶ ἐπειτα φορεῖς πανταλόνια! Τί ωραῖα! "Αλήθεια, φόρεσε τὸ βράδυ...

Αὐτὸς τῆς χαμογελοῦσε προσπαθῶντας νὰ κρατῇ κλεισμένο τὸ νοῦ του στὴ σκέψη τοῦ δροκού.

— Θά τὰ φορέσῃς;

— Ναι!..

Τὴν κρατοῦσε ἀπ' τὴ μέση καὶ ἀρχισε νὰ τῆς λέγῃ.

— "Ακού! "Ολα τὰ λησμόνησα, τὰ πάτησα γιὰ σένα! "Ολα, δλα! Κοντά σου εἶμαι εύτυχης! "Ας μὲ πυκλώνουν τύφεις. "Ολα θὰ τὰ περιφρονῶ! "Ἐγεινα ἐπίσιρκος! "Αλλὰ περισσότερο, μαντὸ ποὺ ἔκανα, αἰσθάνομαι τώρα τὴ γλύκα τοῦ φιλοῦ σου, τὴν ἥδονὴ τῆς ἀγκαλιᾶς σου! "Ας θυμώνη ἀπὸ πάνω δὲνδράνος! "Ας θυμώνη! Τί σὲ μέλει; "Ενα φύλημά σου εἶνε τὸ πᾶν! Νὰ ἡ εύτυχια! Νά. Μ' ἀγαπᾶς;.. Πέ το πάλι!.. Πάλι... Πάλι! Αἰώνια νὰ μοῦ τὸ λές καὶ δὲς πάσχω τὴ φρικτότερη τιμωρία! "Ολα θὰ τὰ λησμονῶ ἀμά τα τάκονύ!

— "Η Ἐλένη τραβήθηκε ἔξαφρα ἀπ' τὴν ἀγκαλιά του. Τὸ αὐτὸ της, γυναικειό αὐτή, εἶχε ἀκούση πατήματα.

— Τί εἶνε; δώτησε αὐτός.

Μὲ κίνημα τῆς κεφαλῆς ἔδειξε πρὸς τὸ μέρος, ποὺ ἤταν δέ Βάσος. "Ακουσε τὸ συρτό του βῆμα καὶ αὐτός, καὶ σὲ λίγο τὸν εἶδον νὰ παρουσιασθῇ.

— Τὸ τραπέζι εἶνε ἔτοιμο! εἴπε καὶ ἔφυγε.

— "Ελα νὰ φάμε! τῆς εἴπε δέ Ιερώνυμος.

— Τί λές; Θὰ φύγω!.. Σὲ περιμένω!

— "Όχι, μιὰ στιγμὴ ἀκόμα!..

Πάλι τὴν ἔπιασε ἀπ' τὴ μέση καὶ κυττάζοντας τὴν στὸ πρόσωπο ἀρχισε νὰ τῆς λέγῃ.

— Σὺ ἡ Ἐλενίτσα εἶσαι; Σύ!.. Θεέ μου! Μὴν εἶνε ὅνειρο;.. "Η Ἐλενίτσα! Καὶ στάθηκε.

— Ο νοῦς του τὴν ἔφερε μικρὴ ὅπως τὴν γνώρισε.

— Θεέ!.. Καὶ τὴν ἔχω στὴν ἀγκαλιά μου!..

Σὺ εἶσαι, σύ!..

Αὐτὴ μὲ γέλιο τὸν κύτταξε.

— Θυμᾶσαι μιὰ φορά, ποὺ μούπες διτὶ σοῦ φάνηκα σὰν ἀγγελος!.. Είχα βγῆ στὸ παράμυρο μὲ τὴ φωνέλα, μιὰ δισπορη μὲ θαλασσὴ γῦρο, καὶ σὲ κυττάξαν καὶ ἔτσι μοῦ εἴπες. Μὲ γελοῦσες δὲ μὲ γελοῦσες, ἔγω τὸ πίστεψο! Τὸ θυμᾶσαι;

— Ποὺ νὰ τὸ θυμῆθω! "Εκανε κείνη μὲ γέλιο ἐπειτα πρόσεξε σὲ κάτι ποὺ ἀκουγόταν μέσα.

— "Ακοῦ! "Ο Βάσος θὰ χαλάσῃ κόσμο!

— Καὶ ἐπειτα μὲ μανία!

— "Εγώ σᾶς παρακάλεσα, σᾶς παρακάλεσα νὰ μὲ βοηθήσετε! Τίποτα! Λοιπόν!.. Νά!

Θέλησε νὰ τὰ πῆ πιὸ καθαρὰ καὶ σὰ νὰ μὴ τοῦ ἀρρεσαν ἔτσι.

— "Επιτέλους τὴν ἔκαμε τὴν ἀτιμία. "Ατίμασα ἔναν ἀνθρώπο, ποὺ θαλασσοδέρνεται! Τὸν

Μὲ στηριγμένο τὸ μέτωπο στὸ παράμυρο τῆς γαλαρίας ἔμεινε βαρύς, κουρασμένος.

— "Ο, τι ἔγεινε, ἔγεινε! εἴπε σιγά.

* * *

Βγῆκε σχεδόν πρωὶ ἀπ' τὸ σπίτι κεῖνο. "Η νύχτα δὲν ἤταν ἡσυχη ὅπως τὴν ἀλλη φορά. Ο ἀνεμος φυσοῦσε δυνατὸς καὶ ἡ βροχή, ἀραιά, τὸν χτυποῦσε στὸ πρόσωπο.

Πῆρε πάλι τὸν ἴδιο δρόμο γοργογος, συντριμμένος πιὸ πολὺ ἀπ' τὴν ἀλλη φορά, καὶ χωρὶς καμιὰ ἐλπίδα ἡσυχίας ὅπως κείνη τοῦ δροκού. Τὸ καλιμάρχι αὐτὴ τὴ φορά δὲν τὸ ἔκρυψε, τὸ φόρεσε μόλις εἶχε προχωρήση λίγα βηματα ἀπ' τὸ σπίτι.

Ψηλὰ κρυμμένη ἡ σελήνη ἔρριχνε κάποιο θαμπό φῶς καὶ μαντὸς ἔβλεπε ὅτι δλα ἤσαν κατάκλειστα, δλα, καὶ αὐτὸς βάδιζε σὰ ζωσμένος ἀπὸ σύννεφα.

Πῶς ἤθελε, ἀνὴ ταν δυνατόν, νὰ κρατοῦσε αὐτὸς τὸ σκοτάδι, αὐτὸς ὁ κάιος, ὁ ἥλιος νὰ μὴ μποροῦσε πιὰ νὰ διαλύσῃ αὐτὴ τὴν καταχνιά!

Θαμπά, σὰν τὸ θαμπό φῶς τῆς σελήνης, αἰσθάνονταν αὐτὰ νὰ κυλοῦνται.

άτιμασα! Πάτησα τὸ ἀξιωμά μου! Τὸν δρόκο μου! Τὸν δρόκο μου! Καὶ σᾶς ἀκόμη σᾶς ἔγελασα! Ναί, σᾶς ἔγελασα μπρὸς στὴν ἡδονή! Λοιπὸν τῷρα; τιμωρῆστε με! Τιμωρῆστε με! Τὴν θέλω τὴν τιμωρία τῷρα, δπως ἥθελα ποὺν τὴν ἡδονή!! Ἐλάτε!!

Θυμήθηκε ὅτι ὅταν ἔτρεχε ἔξω ὁ κεραυνός, δὲν ἦλθε νὰ τὸν χτυπήσῃ καὶ οὔτε ἀκόμα φαινόταν νὰ ταράζῃ μὲ τὴν βροντερὴ φωνή του τὴν πλάσι ὅλη!

— Ἐλάτε λοιπόν!

Καὶ καθὼς ἔλεγε αὐτὰ, κύτταε τὰ μάτια ἐνὸς ἀγίου, πὸν τοῦ φάνηκαν νὰ τὸν κυττάζουν.

— Τὸ ἔκαμα καὶ ἔτοι ἥθελα! Τὶ μὲ κυττάζεις; Πλησίασε στὴν εἰκόνα καὶ τῆς εἴπε πάλι:

— Τὶ μὲ κυττάζεις; Σὲ περιφρονῶ!!..

— Ναί, σὲ περιφρονῶ! Κατάρα! Ἡ μανία ἔρχόταν, τὸν κυρίευε, τυφλὴ δπως εἶνε, δρμητική. Τοῦ ἔρχόταν ὅλα νὰ τὰ συντρίψῃ, νὰ τὰ ποδοπατήσῃ, νὰ τὰ σκορπίσῃ! Καὶ τὰ μάτια τοῦ ἄγιου ἔκολουθούσαν νὰ τὸν κυττάζουν. Τοῦ λεντούσαν τὴν μανία του καὶ μὲ μιᾶς ὕδρης στὴν εἰκόνα καὶ ἀρπάζοντάς την, τὴν ἔρρειξε μὲ δύναμι κάτω....

Μιὰ λάμψι φώτισε τὸν παπᾶ μαῦρο, ἀγριο πάνω ἀπὸ τὴν εἰκόνα καὶ μὲ τὸ πόδι ἔτοιμο νὰ τὴν συντρίψῃ ἔπειτα μιὰ βροντὴ ἔτραβε τὴν ἔκαλησια.

— Νά την! Τὴν περιμένω! Ἐλα!..

Καὶ ὁ παπᾶς στράφηκε ψηλὰ ἀνοίγοντας τὰ χέρια.

— Ἐλα... εἴπε πάλι.

Βροχὴ δυνατὴ ἀκούσθηκε ἔξω νὰ πέφτῃ καὶ κτύπησε τὰ γυαλιά τῆς ἐκκλησίας δυνατὰ σὰν πολλὲς, μὰ πολλὲς στρίγγες νὰ τὴν εἶχαν κυκλώση καὶ κυττάζοντας ἀπὸ τὰ παράθυρά της μέσα, νὰ ἔπαιξαν χτυπῶντας μὲ τὰ δάκτυλα τὰ γυαλιά!

Ο παπᾶς ἔσκυψε τὸ κεφάλι. Λεὶς καὶ μὲ τὴ βροχὴ αὐτὴ ἡ μανία του διαλυόταν. Κουρασμένος, μὲ τὴν ἀπελπισία μέσα του ἀκόμη πιὸ βαρειά, πὸν στὴ στιγμὴ τῆς μανίας του δὲν αἰσθανόταν, ἔμενε.

— Μπορῶ νὰ μένω δῶ; Ὁριτησε τὸν ἑαυτό του.

Καὶ ἔπειτα, σὰ νὰ θέλησε νὰ καθαρίσῃ αὐτό, πὸν εἴπε:

— Οχι γιαῦτό, πὸν ἔκανα τῷρα, ὅχι! ἀλλὰ γιὰ πεῖν τὸ πρὸιν! Τῷρα ἥθελα τὴν τιμωρία! Εἶνε πολιεύστηκανος ὁ Θεός;

Πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του, μὴ ὁ κεραυνὸς πὸν ἔπεισε, σκότωσε κάποιον ἀθῶν καὶ μὲ μιᾶς πάλι στράφηκε ψηλὰ καὶ εἴπε:

— Ἐδῶ πρέπει! Τὶ ἔκει!..

“Ενας χτύπος καμπάνας τὸν διέκοψε, ἔπειτα ἄλλος, ἄλλος... Σὰ νὰ πετοῦσαν βγαίνοντας ἀπὸ τὴ φωλιά τους ὁ ἔνας ἵχος, ὁ ἄλλος, ἔτρεχαν φτερογυγμένοις στὸ σκοτάδι, πὸν ἦταν ἀκόμη.

— Θεέ μου!

Καὶ σὰν ὁ χτύπος τῆς καμπάνας ἔπεφτε καὶ χυποῦσε τὸν θυμό του, τὴν μανία του αὐτή, σωριάσθηκε καὶ ὁ παπᾶς πὸν μόνο αὐτὴ τὸν κρατοῦσε δρυιο, ἔπεισε στὰ γόνατα καὶ τὸ μέτωπό του ἀκούμπτησε τὶς ψυχρὲς πλάκες!

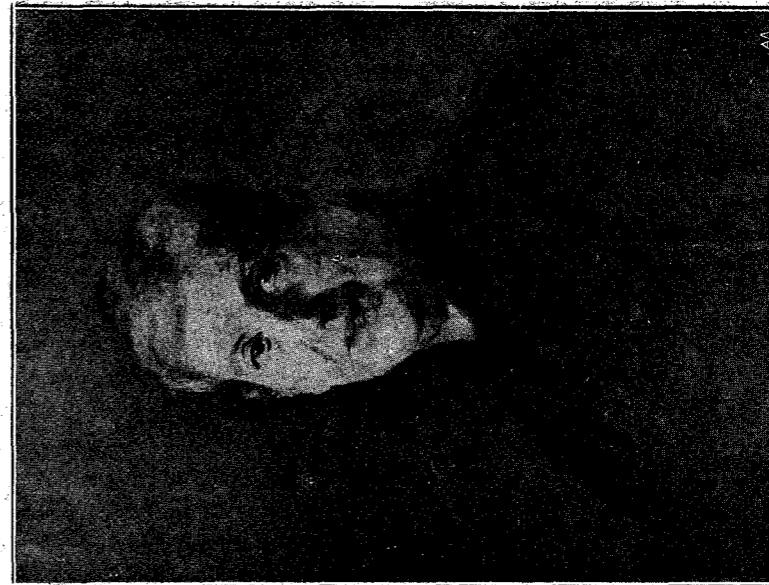
[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεγένετο]
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

Αν δ νοῦς καὶ ἡ σκέψις τοῦ ἀνθρώπου στηρίζονται εἰς προηγηθεῖσαν πάντοτε πεῖραν τοῦ κόσμου, ἡ μελέτη τῶν ἀφορῶντων γενικῶς τὸ παρελθόν εἶναι σπουδαιότατος παράγων διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ καὶ δὲν ἔτι φαίνεται τότε δτι, διὰ τῆς ἀρχαιολογίας, μόνον ἡ περιέργειά μας ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἱκανοποιεῖται. Νομίζω πραγματικῶς ὅτι ἐκ τῆς ἀρχαιολογίας, εὑρύτατα χρονολογικῶς θεωρούμενης, ἀντλεῖ τὶς σπουδαῖα πορίσματα διὰ τὸν σύγχρονον κόσμον καὶ φρονῶ ἀδιστάκτως ὅτι τὰ μουσεῖα, παρέχοντα κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀναπαράστασιν τῶν παρωχημένων, συντελοῦν τὰ μέγιστα εἰς τοῦτο.

“Ἐνα καράβι εἶνε ἔνα κομμάτι γῆς τῆς χώρας

εἰς τὴν δοποίαν ἀνήκει, ἀλλὰ γῆ ἡ δοποία κινεῖται, ἡ δοποία ἔρχεται εἰς ἔπαφήν μὲ διαφόρους λαούς, ἡ δοποία γίνεται φορεὺς πολιτισμοῦ, ἥθων ἔνων, ἡ δοποία ἐν τῇ μετακινήσει τῆς παλαίει πρὸς τὰ στοιχεῖα ἀποτελοῦσα πάντοτε μικρόκοσμον ἀληθῆ, ἔνιοτε δηλιζομένη διὰ τῶν δπλων τῆς χώρας πρὸς πόλεμον. Ἐχει τόσην ποικιλίαν ἡ ζωὴ ἐνὸς πλοίου, ὥστε συμφωνῶ καὶ ἔγὼ μὲ ἔκεινους οἱ δοποῖοι ἀφοῦ κορεσθῶσιν ἀπὸ ὅλας τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς, ρίττονται εἰς τὰ ταξείδια, διότι εἰς αὐτὰ μόνον εὐρίσκουν πλέον ποικιλίαν καὶ φαντάζομαι ὅτι ἡ θαλασσογραφία ἀντιπροσωπεύει τὸ πλουσιώτερον εἶδος τῆς ζωγραφικῆς. Ἐν ναυτικὸν Μουσεῖον ἐπομένως δύναται νὰ εἴνε

Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ε. ΚΕΦΑΛΗ

Σ. ΒΙΚΑΤΟΥ
— Απὸ τὴν “Εκθετικὴν τῆς Καλλιτεχνικῆς Εταιρείας —

ΕΠΟΥΛΗ

έθνολογικόν, τεχνικόν, πολεμικόν, μουσείον προτύπων. Εἰς τὸ Musée de la Marine τοῦ Louvre ὑπάρχουν καὶ αἴθουσαι ἔχουσαι χαρακτῆρα ἔθνολογικόν: ἀναπαραστάσεις ἐκ χωρίων τῆς Αὐστραλίας, τῆς Πολυνησίας, ἔπιπλα σινικὰ κλπ. Εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Amsderdam ὑπάρχει ὡραία συλλογὴ τροπαίων, εἰς τὸ Greenwich πλουσία ναυτικὴ πινακοθήκη καὶ κειμήλια διάφορα ναυτικῶν ἄγγλων, παρ' ἄπασι σχεδὸν τοῖς Κράτεσιν συλλογαὶ τῶν προτύπων τῶν πλοίων, ὃν τινὲς ὡς ἡ γαλλική, ἡ ιταλικὴ ἔχουσι καὶ ἴστορικὴν ἀξίαν.

Ἐν τούτοις εἰς ὅσα μέρη τοῦ κόσμου καὶ ἀν ἔχω ἔως τώρα περιηγηθῇ, δὲν συνήντησα πονηθενά λαὸν ὃ ὅποιος νὰ κρύπτῃ τόσον ἐπιμελῶς τὰς δάφνας του, ὃσον ὑπερμέτρως διατυμπανίζει τὰς ἀτελείας του, ὅπως ὁ ἐλληνικὸς καὶ ἀληθῶς ἐνδίσκω ἀξιον θαυμασμοῦ πῶς ἔθνος τοῦ ὅποιον ὁ βίος διόλκηρος συνεδέθη μὲ τὴν ὑάλασσαν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, δὲν ἔχει ἀκόμη ἀποκτήσει ναυτικὸν μουσεῖον. Εἶνε δὲ τοῦτο ἔτι μᾶλλον ἀξιον θαυμασμοῦ ὅταν ἀναλογισθῇ κανεὶς ὅτι ναυτικὸν μουσεῖον ἀπέκτησαν καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἱ ὅποιοι μόλις σήμερον δύνανται νὰ καυχῶνται ὅτι παρῆλθε πλέον ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὅποιον μία δανικὴ φρεγάδα εἰχεν ἀποκλείσει διόλκηρα τὰ παραλια των. Ἐκ τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὅποιαν ἐπροξένησαν εἰς ἔμε, ἔνον δόντα, τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Amsderdam τρόπαια τῶν ἀγγλικῶν σημαιῶν καὶ ἀκροστολίων πλοίων κλπ., τὰ λάφυρα ἐκεῖνα τὰ ἔνδοξα τῆς μοναδικῆς ἐποχῆς καθ' ἥν εἶδεν ὁ κόσμος τὴν ὑάλασσαν σαρωνομένην ἀπὸ τοὺς "Αγγλους ὑπὸ τῶν Van Tromp καὶ Ruyter καὶ ὁ Τάμεσις ἔνον στόλον νὰ τὸν ἀναπλέῃ τόσον αὐθαδῶς, σύμπεραινω ποῖον φρονηματισμὸν καὶ πόσην ὑπερηφάνειαν ὃ ἔξαστη ἐπὶ τῶν γηραιοῦ πάρωνος "Αρεως, ὁ ὅποιος νὰ ἥτο ἡγκυρογολημένος εἰ δυνατὸν πρὸ τῆς B. Ἀποβάθρας ἐν Πειραιεῖ, ὅπως ἀληθῶς

Ἐν Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν Μουσεῖον ἐν τούτοις ὃ ἔδύνατο χρονολογικῶν νὰ ἔχῃ μεγαλυτέραν σπουδαιότητα, ὃ ἔδύνατο νὰ περισυλλέξῃ διτι ὑπάρχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀρχαῖον ναυτικὸν λείψανον, ἀνάγλυφα, ἀγάρας ἡ, δέστρας, διοιώματα ἀρχαῖον πλοίων τριήρεων, νεωσούκων καὶ ὃ ἔφθανε διὰ μέσου τῆς «Καρτερίας» καὶ τοῦ «"Αρεως» τοῦ ἀγῶνος εἰς τὰ πρότυπα τῶν σημερινῶν ἀντιρρπιλικῶν, ναυταρμῶν. Καὶ φαντάζομαι ὅτι ἐν

διοιώματα ἀρχαῖας τριήρους ὃ ἔτοι σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ ἐν τῷ Musée de la Marine διοιώματα τοῦ ἐν Χριστιανίᾳ ενδιοικομένου σκανδιναντικοῦ πλοίου τῶν Wikings, τοῦ ὅποιον ἄλλως τε πρότυπον ἔδύνατο ἐπίσης νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἐν τῷ ἐλληνικῷ μουσείῳ. Τὸ Ἑλληνικὸν Μουσεῖον ὃ ἔτοι εἶχεν ἀστρονομικὰ ὅργανα ἀπὸ τὸν ἀστρολάβον τῶν Ἀντικυθῆρων καὶ τῶν προτύπων τῶν ἀστρονομικῶν ὅργανων τοῦ Ἱππάρχου κλπ. τὰ ὅποια ὃ ἔτοι εἶχεν ἀπίσης μεγάλης ἀξίας δπως τὰ ἐν τῷ Louvre καὶ τῷ Specola τῆς Φλωρεντίας ἀστρονομικὰ ὅργανα, ὃ ἔτοι εἶχεν διοιώματα ναυτικὰ ὅργανα εἰς διοιώματα ἀπὸ τῶν ἀρχαῖων χρόνων, ὃ σώζονται περιηράφαι, δρομόμετρα, κλπ., διοιώματα μηχανῶν τῶν ναυταρμῶν, σχοινιοπλοκίας κλπ. δεξαμενῶν, νεωρίων. Θὰ εἶχε τέλος διαμέρισμα ἴστοριον εἰς τὸ ὅποιον ὃ παρήλαυνεν ἡ ἀφθιτὸς ναυτικὴ δόξα μας. Διότι νομίζω ὅτι τὸ τηλεσκόπιον τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη, τὰ λείψανα τῶν ἄλλων τιμημένων ἐλλήνων ναυμάχων, ὃ ἔτοι εἶχε ἵσου ἀξιοθέατα ὡς τὰ ἐνδύματα τοῦ Νέλσωνος, τὰ ὅποια τόσον ὑπερηφάνως ἐπιδεικνύουν οἱ "Αγγλοι ἐν Greenwich. Αἱ συλλογαὶ τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων, τὰ ναυτικὰ σηματολόγια τῆς ἐπαναστάσεως, ὃ ἔτοι εἶχεν ἀπίσης σπουδαῖα, ὡς αἱ ἐνετικαὶ πανοπλίαι καὶ οἱ χάρται τοῦ Μουσείου τοῦ Ναυταρμῶν τῆς Βενετίας, καὶ μία ναυτικὴ πινακοθήκη μὲ τὴν πυροπόλησιν τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος ἐν Χίῳ τοῦ Βολωνάκη, μὲ ἔργα τοῦ Ἀλταμούρα καὶ ἄλλα ὃ ἔτοι εἶχεν μεγίστην ἀξίαν ὡστε νὰ μὴ εἶνε πρόπτον νὰ τὰ ἔκθεση τις εἰς κίνδυνον ἐγκαθιστῶν ἀντὶ ἐπὶ πλοίου, ὃ ἔτοι ἐφανταζόμην δλα διοιώματα καταλλήλως διατεταγμένα ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ πάρωνος "Αρεως, ὁ ὅποιος νὰ ἥτο ἡγκυρογολημένος εἰ δυνατὸν πρὸ τῆς B. Ἀποβάθρας ἐν Πειραιεῖ, ὅπως ἀληθῶς

τοὺς τὸ ἐκπλέοντας εἰσπλέοντας ὅψεται καὶ πότοταν ἀμιλλα τῶν νεῶν θεάσεται.

Τολμῶ, ἐπομένως νὰ φέρω τὴν πρότασιν ἰδρύσεως Ναυτικοῦ Μουσείου. Ἡμεῖς ἄλλως τε οἱ "Ελληνες ἐσυνειθίσαμεν νὰ συνδέωμεν τὸν βίον μας μὲ τὸν ἀρχαῖον κόσμον καὶ μὲ τὰς ἀναμνήσεις του, ὡστε ἐλπίζω ὅτι ἡ πρότασις ἴδρυσεως

καὶ ἀρχήν. Χωρὶς ἄλλο διμος ὃ ἔτοι εὑρισκεν ἀδιαφόρους τοὺς πλείστους καὶ τοῦτο ὃ ἔτοι τρομερόν. Εἰς τὸν τόπον εἰς τὸν ὅποιον ἡ ἴδιωτικὴ πρωτοβουλία ἔχει συνήθως ὁ κύριος μοχλὸς τῆς ποινωνικῆς ζωῆς, ὃ ἔτοι πράγματι τρομερὸν

ἀν τὴν ἴδεαν αὐτὴν τὴν ὑποδεχθῆ τὸ κοινὸν ἀδιαφόρως, μάλιστα ὅταν εἰνε γνωστὸν ὅτι θησαυρὸς ὀλόρησις τῶν κειμηλίων ἐκείνων ἀτινα μέλλουν νὰ παταρίσουν τὸ Ναυτικὸν Μουσεῖον, ενδίσκεται ἡδη εἰς χειρας ἴδιωτῶν.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Δ. ΡΕΔΙΑΔΗΣ

ΕΠΙ ΕΝΟΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΤΗΣ "ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ,"

Ο "Οδυσσεύς μυθεῖς ἀπὸ τὴν Κίρκην εἰς τὴν νεκρομαντικήν, κατέχει τὸ μέσον ὃ ἀποδίη εἰς τὸν νεκρούν, τοῦλάχιστον πρὸς ὡραν, τὴν δύναμιν τοῦ σκέπτεονται καὶ τὸν διμετέν. Πρὸς τὸν δίδει εἰς αὐτὸν νὰ πίουν αἷμα θερμόν. Ο "Οδυσσεύς σφέας θύματα ἐπὶ τὸν τάφον τῆς μητρὸς του, προσκαλεῖ τὴν σκιάν της.

Τὰ πάντα εἰνε ἀσαφῆ εἰς τὴν θαυμαστὴν ἀντὴν ποίησιν, ποίησιν παίδων ἐμφόβων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀσάφεια ἀποτελεῖ μίαν ἐπὶ πλέον γοντείαν καὶ αὐτίαν ἀμφίβους καὶ θαυμασμοῦ. Καὶ ὅταν ἡ πολυσέβαστος μήτηρ τοῦ Ὁδυσσέως, ἡ γηραιά Ἀντίκλεια, πίνει τὸ μαῦρον αἷμα καὶ διμιεῖ πρὸς τὸν υἱόν της, καταλαμβανόμεθα ἀπὸ συγκίνησιν μεγάλην καὶ βαθεῖαν, καὶ νισσόμεθα ἀπὸ τοιαύτην αἴσθησιν τὸν καλοῦ ὃστε ἀναγκαζόμεθα ἐναγνωρίσωμεν ὅτι τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἔσχεν ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας τὸ δρμέμιφυτον τῆς ὁδμονίας καὶ ἔγνωρισε τὸ εἰδος ἔκεινο τῆς ἀληθείας ἡ ὅποια ὑπερτερεῖ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀληθείαν καὶ τῆς ὅποιας ἡ ἀποκάλυψις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὀφείλεται εἰς μόνους τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς καλλιτέχνας.

Εἰς τὰφεγγο σκοτάδι πῶς ἐκατέβης, τέκνο μον, σὲ ζωτανὸς ἀκόμα; καὶ δύσκολό ναι ζωτανοὶ να. ίδον τοῦτα 'δο κάτω

Οὔτε ἡ καλότοξη θεὰ μὲν ἔρε 'ς τὰ δώματά μον καὶ μὲν ἔσβυσεν ἡ "Αρτεμις, μὲ τὰ λεπτὰ της βέλη· ἀλλ' οὔτε ἀρρώστια μὲν ἔσβησεν ἀπ' δοαις καταλόννου μὲ μαρασμὸν ἐλεενὸ τὴν ζησο τὸν ἀνθρώπων· ἀλλ' δ καῦμός σου, ἡ φρόνησοι, τοῦ ηθονος σου ἡ γλυκάδα, αὐτὰ μοῦ ἔκόψαν τὴν ζωή, λαμπρότατε 'Οδυσσέα.

Αὐτά πε συλλογίσθηκα, καὶ τῆς νεκρῆς μητρὸς μον νὰ πάσω τότε τὴν ψυχὴν ἥθελησα δ θλιμένος· καὶ τρεις ἔχνθρωπα φοραῖς, νὰ πάσω αὐτὴν ποθῶτας, καὶ τρεις διοιώματα σιάς ἡ ὀνείρον ἀπὸ τὰ χέρια μωφηγε· καὶ βαρύτερος μὲν ἔστενοχώρει δ πόνος.

Καὶ πρὸς αὐτὴν ἐφώναζα: «τί φεύγεις, δ μητέρα, εἰς τὴν οιγυη ποῦ προσπαθῶ μὲ πόδῳ νὰ σε πάσω, δπως καὶ οἱ δυὸ στὴν κατοικια τὸν "Άδη ἀγκαλιασμένοι τοῦ κρονού κλάύματος μαζῆ τὴν ἥδονη χαροῦσεν.

Μήν είναι τοῦτο φάντασμα, ποῦ δ θέλει Περσεφόνη μῶστει', δπως δ λόγη μον καὶ οἱ στεναγμοὶ πληθύνον;

Παιδί μον, οὔτε ἡ καλότοξη θεὰ μὲν ἔρε 'ς τὰ δώματά μον καὶ μὲν ἔσβυσεν ἡ "Αρτεμις, μὲ τὰ λεπτὰ της βέλη· ἀλλ' οὔτε ἀρρώστια μὲν ἔσβησεν ἀπ' δοαις καταλόννου μὲ μαρασμὸν ἐλεενὸ τὴν ζησο τὸν ἀνθρώπων· ἀλλ' δ καῦμός σου, ἡ φρόνησοι, τοῦ ηθονος σου ἡ γλυκάδα, αὐτὰ μοῦ ἔκόψαν τὴν ζωή, λαμπρότατε 'Οδυσσέα.

Ούτως δ γηραιός αὐτὸν δέρμήνευσε τὴν ἀρμονικήν δόμηνην καὶ ἐδείχη δηδη "Ελλην διὰ τοῦ αἰσθήματος τοῦ Καλοῦ, τὸ δποῖον είναι τὸ μόνον ἀνθρώπινον πράγμα ποὺ δὲν πλαιδ, διότι αὐτὸν μόνον είνε ἀνθρώπινον καὶ διως ἀνθρώπινον.

[Μετάφρασις Χ. Θ. Δ.] ANATOLE FRANCE

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ*

Οι ποιηταί είνε λοιπὸν θεοὶ ἐλευθερωταί. Οἱ ἀρχαῖοι βρεττανοὶ βάρδοι ἔτιλοφροδοῦντο: ἐκεῖνοι ποὺ εἶνε ἐλεύθεροι εἰς δόλον τὸν κόσμον. Εἶνε ἐλεύθεροι καὶ κάμνουν ἐλευθέρους. Ἐνα βιβλίον τῆς φαντασίας μᾶς παρέχει πολὺ περισσοτέρας ἐκδούλευσις εἰς τὴν πρώτην στιγμήν, δταν μᾶς διεγείρῃ μὲ τὰ σχήματά του, παρὰ ἀργότερα δταν διακρίνωμεν τὴν ἀκριβῆ πρόθεσιν τοῦ συγγραφέως. Νομίζω, δτι εἰς τὰ βιβλία τίποτε δὲν ἔχει ὅξιαν ἐκτὸς τοῦ ὑπερφυσικοῦ καὶ τοῦ ἐκτάκτου. Ἐὰν ἔνας ἀνθρωπὸς φλογίζεται, παραφέρεται ἀπὸ τὴν σκέψιν του μέχρι τοῦ σημείου νὰ λησμονήσῃ τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὸ κοινόν, καὶ δὲν ὀκούνει εἴμην τὸνειρόν του ποὺ τὸν καταλαμβάνει ὡς μία παραφροσύνη, τότε θέλω νὰ διαβάσω δτι γράφει καὶ εἰμπορεύετε νὰ κρατήσετε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας συμπεράσματα, ἰστορίας καὶ κριτικάς. Ὁλ' ἡ ὅξια τὴν δποίαν ἀποδίδομεν εἰς τὸν Παράκελσον, τὸν Κορνήλιον Ἀγρίππαν, τὸν Κάρδαν, τὸν Κέπλερ, τὸν Σβένδερμποργ, τὸν Σχέλιγκ, τὸν Ὁκεν ἥ κάθε ὄλλον ποὺ εἰσήγαγεν ἀμφίβολα γεγονότα εἰς τὴν κοσμογονίαν του, — ἀγγέλους, διαβόλους, μαγείαν, ἀστρολογίαν, χειρομαντείαν, μεσμερισμὸν κτλ.— ὅλ' ἡ ὅξια ποὺ ἀποδίδομεν εἰς αὐτὰ τὰ πνεύματα, εἶνε μία ἀπόδειξις δτι αἰσθανόμεθα μέσα εἰς αὐτοὺς τὸ φῆγμα ποὺ ἔκαμαν εἰς τὴν ρουτίναν· αἰσθανόμεθα δτι εἶνε νέοι μάρτυρες τῆς κατ' αὐτῆς ἀντιπαθείας μᾶς. Εἶνε ἐπίσης αὐτὴ ἡ μαγεία τῆς ἐλευθερίας ποὺ κάμνει τὸ μεγαλέετερον θέλητρον μᾶς συνδιάλεξεως φαίνεται ὡς νὰ θέτῃ τὸν κόσμον, ὡς μίαν σφάλμαν, μέσα εἰς τὰ χέρια μᾶς. Πόσον τότε ἡ ἐλευθερία αὐτὴ ἡ ἴδια φαίνεται ὀλίγον πρᾶγμα! Πόσον ματάια φαίνεται ἡ μελέτη, δταν μία συγκίνησις παφέῃ εἰς τὴν διάνοιαν τὴν δύναμιν νὰ ὑποσκάψῃ καὶ νὰ ὑψωγῇ τὴν φύσιν! Ποία ὑπερμεγέθης ἀποψις! Τὰ ἔθνη, οἱ καιροί, τὰ συντήματα εἰσέρχονται καὶ ἔξαφανίζονται, δπως κλωσταὶ εἰς ἔνα τάπτητα μὲ μεγάλα πρόσωπα καὶ μὲ ποικίλα χρώματα· ἔνα δνειρὸν μᾶς ὀδηγεῖ εἰς ἐν ὄλλο καὶ ἐνόσῳ διαρκεῖ ἥ μέθη, θὰ ἐπωλούσαμεν τὴν κλίνην μᾶς, τὴν φιλοσοφίαν μᾶς καὶ τὴν θρησκείαν μᾶς μέσα εἰς τὴν ὀλβιότητά μᾶς.

Ὑπάρχουν εὖνότοι λόγοι νὰ ἐκτιμῶμεν αὐτὴν τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἡ τύχη τοῦ πτωχοῦ βοσκοῦ τοῦ τυφλωθέντος καὶ πειριλανηθέντος ἀπὸ μίαν χιονοδύλλαν; δτοῖος ἔρχεται νὰ ποδάρην εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἀπὸ τὴν κατοικίαν

* «Παναθήναια» 31 Μαρτίου. Τεύχος 180.

τον, εἶνε ἔνα ἔμβλημα τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπομνήσκομεν ἀδηλίως εἰς τὴν ὄχην τῶν ὑδάτων τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀληθείας. Κάθε σκέψις, ἐκτὸς ἐκείνης εἰς τὴν δποίαν ζῶμεν, μᾶς εἶνε παραδόξως ἀπρόσιτος. Ἐὰν τὴν πλησιάσετε, εἶσθε τόσον μακρινά της, δτον δὲν δὲν τὴν ἔξητούσατε. Κάθε σκέψις εἰν̄ ἐπίσης μία φυλακή διὰ τοῦτο ἀγαπῶμεν τὸν ποιητήν, τὸν ἐφευρέτην, δτοῖος ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, μὲ μίαν φόρην, μὲ μίαν πρᾶξιν, μένα βλέμμα ἥ μένα τρόπον ἐνεργείας, μετέδωσε μίαν νέαν σκέψιν. Σπάζει τὰς ὄλωσεις μᾶς καὶ μᾶς ἀνοίγει μίαν νέαν σκηνήν.

Ἡ χειραφεσία αὐτὴ εἶνε ἀγαπητὴ εἰς δλοὺς τοὺς, ἀνθρώπους, καὶ, δπως ἥ δύναμις ποὺ ἔχει νὰ τὴν ἀναποινώσῃ κανεὶς πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ ἔνα μεγάλον βάθυος ἥ ἵκανότητα σκέψεως, εἶνε τὸ μέτρον ἐνὸς πνεύματος. Διὰ τοῦτο δλα τὰ βιβλία τῆς φαντασίας, τὰ δποία ὑψώνονται μέχρις αὐτῆς τῆς ἀληθείας — ἥ φύσις δεστόζουσα τοῦ συγγραφέως — θὰ διαρκέσουν. Κάθε στύχος ἥ κάθε φράσις, ποὺ κατέχει τὴν ἀρετὴν αὐτῆν, νὰ ἐκφράζῃ τὴν φύσιν, θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀθανασίας της. Αἱ θρησκεῖαι τοῦ κόσμου εἶνε αἱ κατανύξεις μερικῶν ἀνθρώπων τῆς φαντασίας.

Ἄλλ' ἡ ἴδιότης τῆς φαντασίας εἶνε νὰ ορῇ καὶ ὅχι νὰ παγώνῃ. Ο ποιητὴς δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὴν μορφήν οὔτε εἰς τὸ χῶμα, οὔτε ἀκόμη εἰς τὴν σημασίαν των, καὶ τὰ ἴδια ἀντικείμενα ἐκφράζουν μίαν νέαν ἴδεαν. Τοῦτο εἶνε ἥ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ μυστικιστοῦ. Αὐτὸς καρφώνει ἔνα σύμβολον εἰς μίαν σημασίαν, ἀληθινὴν πόδος στιγμήν, ὄλλα μετ' ὄλγον γενομένην παλαιάν καὶ φευδῆ. Διότι κάθε σύμβολον εἶνε ἐλαστικὸν (fluxional): κάθε γλῶσσα εἶνε μεταβατική καὶ διοχετευτική, καὶ χρησιμεύει, δπως τὰ πλοῖα καὶ τὰ ὄλγα διὰ νὰ μᾶς μεταφέρῃ ἀπὸ ἔνα σημεῖον εἰς ὄλλο, ὄλλ' ὅχι δπως τὰ ἀγροκήπια καὶ τὰ σπίτια διὰ νὰ σταματήσῃ κανεὶς ἔκει. Ο μυστικισμὸς ἔγκειται εἰς τὴν πλάνην, ἥ δποία κάμνει νὰ ἐκλαμβάνῃ κανεὶς ἔνα σύμβολον τυχαῖον ἥ ἀτομικόν, ὡς ἔνα σύμβολον παγκόσμιον. Ἡ αὐγὴ εἶνε τὸ εύνοούμενον φαινόμενον τοῦ Ἱακὼβ Βεημαπ, καὶ σημαίνει δι' αὐτὸν τὴν ἀληθείαν καὶ τὴν πίστιν καὶ νομίζει δτι αὐτὸν ἔπειτε νὰ σημαίνῃ τὸ ἴδιον πρᾶγμα διὰ καθένα ἀναγνώστην του. Ἄλλ' ὁ ἀναγνώστης θὰ προτιμήσῃ κατὰ τὸν ἴδιον φυσικὸν τρόπον τὸ σύμβολον μᾶς μητέρας μὲ τὸ παιδί της, ἐνὸς κηπουροῦ καὶ τοῦ φυτοῦ του, ἥ ἐνὸς ἀδαμαντοπάλου στιλβώνοντος μίαν πέτραν. Καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΚΑΛΛ. ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΣΠΟΥΔΗ Γ. ΡΟΪΔΟΥ

σύμβολα καὶ τὰς μυριάδας τῶν ὄλλων εἶνε ἐπίσης καλὰ δι' ἐκείνους, εἰς τὰ μάτια τῶν δποίων σημαίνουν κατί τι. Μόνον, πρέπει κανεὶς νὰ μὴ τὰ ἔχῃ περὶ πολλοῦ καὶ νὰ γνωρίζῃ νὰ τάνταλάσσῃ μὲ ἰσοδυνάμους δρους ἐν χρήσει ἀπὸ ὄλλους. Καὶ πρέπει νὰ εἴπωμεν σοβαρῶς, εἰς τὸν μυστικιστήν: «Ο, τι λέγετε θὰ ἥτο ἐπίσης ἀληθεῖς χωρὶς τὴν ἐφευρέτην χρῆσιν ποὺ κάμετε αὐτὸν τοῦ σύμβολου, τὸ δποίον τὸ συνοδεύει πάντοτε. Αἱ ἔχωμεν ὀλίγην ἀλγεβύναν ἀνὲ αὐτῆς τῆς τετριμένης ορτορικῆς, δὲς ἔχωμεν παγκόσμια σύμβολα ἀντὶ τῶν συμβόλων αὐτῶν τοῦ χωρίου, καὶ θὰ κερδίσωμεν ἀπὸ αὐτὰ δλοι. Ἡ ιστορία τῶν ιεραρχῶν φαίνεται δτι ἀποδεικνύει,

δτι ὄλαι. αἱ θρησκευτικαὶ πλάναι προέρχονται ἀπὸ μίαν παρὰ πολὺ μεγάλην σπουδαίοτητα καὶ ατερεότητα ποὺ ἀποδίδομεν εἰς τὰ σύμβολα, καὶ ἀπὸ μίαν κατάχρησιν ἥ μίαν ὑπερβολὴν τοῦ δργάνου τῆς γλώσσης.

Εἰς τὴν γεωτέραν ἐποχήν, δτι Σβέντερομποργ ἀντιπροσωπεύει ἔξωχως τοὺς μεταφραστὰς τῆς φύσεως εἰς σκέψιν. Δὲν γνωρίζω εἰς τὴν ιστορίαν ἀνθρωπῶν διὰ τὸν δποίον αἱ λέξεις ἀναπαριστῶν τόσον δμοιομόρφως πρᾶγματα. Ἡ μεταμόρφωσις παρίσταται διαρκῶς ἐμπρός του. Κάθε πρᾶγμα πὸ σταματᾷ τὸ μάτι του, ὑπακούει εἰς τὴν παρόρμησιν μᾶς ἥθικῆς φύσεως. Τὰ σῆκα μεταβάλλονται εἰς σταφύλια, ἐνῷ τὰ τρώγει

“Οταν ἔνας ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους του ἐπεβεβαίωνεν μίαν ἀλήθειαν, ἡ δάφνη ποὺ ἐκρατοῦσεν, ἀνθίζειν εἰς τὸ χερὶ του ἐμπρόδεις εἰς τὰ μάτια τοῦ Σβέντερμποργ. Ὁ θόρυβος ποὺ τοῦ ἐφαίνετο ἀπὸ μακριὰν ὡς ἔνα τρῖξιμον δοντιῶν καὶ ὡς γρονθοκόπημα, ἥτο ἡ φωνὴ δύο συζητούντων ἀτόμων. Εἰς ἔνα ἀπὸ τὰ δράματά του, μερικοὶ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο ὡς δράκοντες καὶ ἐφαίνοντο πῶς ἡσαν μέσοια εἰς τὸ σκότος ἀλλ᾽ ὁ ἔνας εἰς τὸν ἀλλον, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐφαίνοντο ὡς ἄνθρωποι, καὶ ὅταν τὸ φῶς τούρανοῦ ἔγεινεν ἡμέρα εἰς τὰς καλύβας των, ἐτυφλώθησαν καὶ ἔζητησαν νὰ κλείσουν τὰς θύρας διὰ νὰ εἰμιτορέσουν νὰ ἴδουν.

Είχεν αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν — ποὺ κάμνει τὸν ποιητὴν ἢ τὸν διπασιστὴν ἀντικείμενον τρόμου — δτὶ δὲ Ἰδιος ἄνθρωπος ἢ ἡ Ἰδία κοινωνία ἀνθρώπων εἰμπορεῖ νὰ ἔχουν μίαν ὅψιν διαφορετικὴν δι' αὐτοὺς τοὺς Ἰδίους ὡς καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, δι' ἀνωτέρας διανοίας παραδείγματος χάριν.

Μερικοὶ Ἱερεῖς συνδιαλεγόμενοι σοφῶς μεταξύ των ἔφαίνοντο εἰς παιδιά, ποὺ ἔπαιζαν εἰς τὰ περιήχωρα, διτὶ ἥσαν νεκρὰ ἀλογα. Στιγμαίως ἐδωτά κανεὶς τὸν ἑαυτόν του, προκειμένου περὶ παρομοίων κατ’ ἐπιφάνειαν μεταμορφώσεων, ἃν τὸ ψάρι ποὺ βλέπει κάτω ἀπὸ τὴν γέφυραν, ἃν αὐτὸ τὸ βῆδι ποὺ βλέπουν εἰς τὸ λειβάδι εἴνε ἀναλλοιώτως ψάρια ἢ βῆδια καὶ ἃν δὲν πιστεύουσιν αὐτὰ τὰ ἴδια διτὶ εἴνε ἄλλο πρᾶγμα, καὶ ἃν ὁ Ἰδιος ἑαυτός των εἰμποροῦσε νὰ εἴνε ἀνθρώπος εἰς τὰ μάτια τῶν ἀλλων. Οἱ Βραχμᾶνες καὶ ὁ Πυθαγόρας ἔξητασαν τὸ ἔδιον ἔχητημα καὶ ἃν ἔνας ποιητὴς ἤτο μάρτυς μᾶς τοιούτου εἴδους μεταμορφώσεως, ἐπιβλήθείσος εἰς τὸ πενυματικό μίαν ἔξαφνικήν δοττασίαν, θὰ τὴν εὔρισκεν ἐν ἀδρονίᾳ μὲ ἄλλα πολὺ γνωστὰ γεγονότα. "Ολοι εἴδαμεν σπουδαίας μεταβολὰς εἰς τὸν

οίτον, εἰς τὰς οὐρανάς.
Ἐκεῖνος εἶνε ποιητὴς καὶ θὰ μᾶς προσελκύσῃ
εἰς τὸν ἑαυτόν του μὲ τὴν ἀγάπην καὶ μὲ τὸν
τρόμον, ὁ δοῦλος θὰ διακρίνῃ τὴν οὐσίαν μίαν
τῆς φύσεως κάτω ἀπὸ τὸν κυματίζοντα μανδύαν
τῶν γεγονότων καὶ ὁ δοῦλος θὰ εἰξένρῃ νὰ
τὴν ἀποκαλύψῃ.

Εἰς μάτην ζητῶ τὸν ποιητὴν ποὺ περιγράφω.
Δὲν ἀπευθύνομεθα ἀρκετὰ ἀπλῶς οὔτε ἀρκετὰ
βαθέως εἰς τὴν ζωὴν καὶ δὲν ψάλλομεν ἀρκετὰ
τὸν καιρόν μας καὶ τὰς ἴδιας μας περιπτείας.
"Αν αἱ ἡμέραι μας ἦσαν γεμάται ἀπὸ γενναιό-
τητα ἢ ἥρωϊσμόν, δὲν θὰ ἀπέχαμεν ἀπὸ τοῦ νὰ
τὰς ψάλλωμεν. Ο Χρόνος καὶ ἡ Φύσις μας φέ-
ρουν πολλὰ πράγματα, ἀλλὰ δὲν μᾶς ἔδωσαν ἀκόμη
τὸν ἄνθρωπον τοῦ χρόνου, τὴν νέαν θρήσκειαν,
τὸν συμφιλιωτὴν ποὺ τὸ πᾶν περιμένει. Τὸ μεγα-
λεῖον τοῦ Δάντη εἶνε διτὶ ἐτόλμησε νὰ γράψῃ τὴν
αὐτοβιογραφίαν του μὲ γιγαντιαῖα γράμματα

Δὲν εἴχομεν ἀκόμη ἀποκτῆσει, εἰς τὴν Ἀμερικήν, μίαν μεγαλοφυῖαν μὲ τυραννικὸν βλέμμα,

δό δποιος νὰ ἔγνωριξε τὴν ἀξίαν τῶν ἀπαρα-
μέλλων στοιχείων καὶ δό δποιος νὰ ἔβλεπε μέσα
εἰς τὴν βαρβάροτητα καὶ τὸν ὑλισμὸν τοῦ και-
ροῦ, τὴν μεταμφίεσιν τῶν αὐτῶν θεῶν ποὺ θαν-
ατᾶσει τόσον εἰς τὸν "Ομηρον, ἔπειτα εἰς τὸν
μεσαιῶνα, ἔπειτα εἰς τὸν καλβινισμὸν καὶ οὕτω
καθεξῆς. Αἱ τράπεζαι καὶ αἱ διατιμήσεις, αἱ ἐφη-
μερίδες, δό μεθοδισμός, δό μυνοφυσιτισμὸς είνε
τράγματα χυδαῖα καὶ ἀνούσια δί ἀνθρώπους
χυδαίους καὶ ἀνούσιους, ἀλλ ἔχουν τὸ αὐτὸ δια-
μάσιον ἐνδιαφέρον δπως καὶ ή πόλις τῆς Τρωά-
δος καὶ δό γαδὸς τῶν Δελφῶν — καὶ θὰ ἔξαπανι-

σούς καὶ τὸν ταῦτα τῶν Δεκαφωνίων ἐπίστοις ταχέως. Δὲν ἔψαλαν ἀκόμη τοὺς εὐλίνους θαλαμίσκους μας, τοὺς μαύρους μας, τοὺς Ἰνδούς μας, τὰ πλοῖα μας, τὴν δργήν τῶν φραύλων, τὴν μικροψυχίαν τῶν τιμών ἀνθρώπων, τὸ ἐμπόριον τοῦ Βορρᾶ, τὰς φυτείας τοῦ Νότου, τὴν ἐκχέρσωσιν τῆς Δύσεως, οὔτε τὸ Όρεγον καὶ τὸ Τεξάς. Καὶ ἐν τούτοις ἡ Ἀμερικὴ εἶνε ἔνα ποίημα εἰς τὰ μάτια μας. Ἡ εὐθεῖα γεωγραφία τῆς μᾶς ἐκθαμβώνει καὶ δὲν θὰ περιμένει πολὺν χρόνον τοὺς στιχοπλόκους. Ἀν δὲν ενδῆκε εἰς τοὺς συμπατριώτας μου τὸν τέλειον αὐτὸν συνδυασμὸν τῶν δώρων ποὺ ξητῶ, δὲν τὸν ενδῆκα οὔτε κἀντα εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Ἀγγλων ποιητῶν ἀπὸ πεντακόσια χρόνια. Εἴνε μᾶλλον ἀνθρωποι τοῦ πνεύματος παρὰ ποιηταί, καὶ νῦν καὶ ὑπῆρξαν ποιηταὶ μεταξύ των. Ἀλλ' ὅταν σκέπτεται κανεὶς τὸ Ἰδανικὸν τοῦ ποιητοῦ, εὐρίσκει ἀντιρρήσεις καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Μίλτωνα καὶ δὸν "Ομηρον. Ο Μίλτων εἶνε παρὰ πολὺ φιλοσογικὸς καὶ ὁ Ομηρος εἶνε παρὰ πολὺ κυριοεκτικὸς καὶ παρὰ πολὺ ἴστορικός.

Άλλὰ δὲν είμαι ἀφετὰ ὄρμοδιος διὰ τὰς διαιτέρας αὐτὰς κριτικὰς καὶ θέλω νὰ εἰσέλθω ἵς τὰς γενικὰς ἰδέας διὰ νὰ ἔξοφλήσω μὲ τὴν ντολήν μὲ τὴν ὅποιαν μεπιφόρτισεν ἡ μοῦσα μιὰ τὸν ποιητήν, δσον ἀφορᾶ τὴν τέχνην του.

Ἡ τέχνη εἶνε ὁ δρόμος τοῦ δημιουργοῦ εἰς ὁ ἔργον του· ὁ δρόμος αὐτὸς ἡ αὐτὴ ἡ μένδος, τὰ ποικίλα αὐτὰ μονοπάτια ποὺ συνδέουν αεταξέν των τὰ δύο αὐτὰ τέρματα, εἶνε ἴδαινικὰ καὶ αἰώνια δλίγοι ἀνθρωποι ἐν τούτοις τὰ γνω- μίζουν, ὁ καλλιτέχνης δχι δλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συχνὰ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ κάποτε δλην ἢν ζωήν του, ἐκτὸς ἀν φθάσῃ νὰ εἶνε ὑπὸ τὰς αταλλήλους συνθήκας. Ὁ ζωγράφος, ὁ γλύπτης, συνθέτης, ὁ χαρψφδός, ὁ ἀνττωρ ἔχοντα δλοι μίαν δόνον ἐπιθυμίαν, νὰ ἐκφράζωνται συμμετρικῶς, αφθόνως, δχι κατὰ τρόπον μικρολόγον καὶ τμη- ατικόν. Εὔρηκαν, ἡ ἐτέθησαν ὑπὸ μερικὰς πε-ιστάσεις, ἡ ἐμπρὸς εἰς μερικὰ πράγματα τὰ ποια διήγειραν τὴν διάνοιάν των, ὡς κατα- ληκτικαὶ ἀνθρώπιναι μορφαί, μιὰ λαϊκὴ συνέ- ευσις, ἡ ἔνα τεμάχιον φύσεως, καὶ ἀμέσως σθάνθησαν μίαν νέαν ἐπιθυμίαν. Ὁ καλλιτέχ- νης ἤκουσε μίαν φωνήν, μίαν ποδόσκλησιν. Τότε

ἀντιλαμβάνεται μέκπληξιν ὅτι ἐντός του ἔστεγαζε
μίαν δρδὴν δαιμόνων ποὺ τὸν κρατοῦν.

Δὲν ἔχει πλέον ἡσυχίαν λέγει μὲ τὸν παλαιὸν ζωγράφον: «Μὰ τὸν θεόν! αὐτὸς εἶνε μέσα μου καὶ θὰ ἔξελθῃ!» Ἐπιδιώκει μίαν ὀραιότητα ποὺ κατὰ τὸ ἥμισυ διεῖδεν, ή δούλια φεύγει ἐνώπιόν του. Αἱ παραμικρότεραι στιγμαὶ τῆς μοναξίας του εἶνε γεμάται ἀπὸ αὐτὸς τῶνειρον. Οἱ στίχοι ποὺ ἐμπνέονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὸν ποιητὴν εἶνε κατ' ἀρχὰς συμβατικοὶ (conventional). ἔπειτα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, γίνονται πρωτότυποι καὶ ἔξοχοι. Οἱ ποιητὴς εἶνε μαγευμένος. Θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ μὴν δηλῶ ποτέ του ἀλλέως. «Αν εἰς τὴν συνήθη δημιύιαν εἰμπορῇ νὰ διακρίνῃ τὸ ίδικόν σου καὶ τὸ ίδικόν μου», ἐδῶ διακρίνει ἐπίσης, διτὶ ή γλῶσσα αὐτῇ δὲν τοῦ ἀνήκει, τοῦ φαίνεται τόσον παράδοξος καὶ ἔξαιστα δύσον καὶ εἰς ἐσᾶς, θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὴν ἀκούῃ πάντοτε. Ἀφοῦ ἔγενεν δηλῶ πλέον νὰ χροτάσῃ ἀρκετά, καὶ ἔπειδη ὑπάρχει εἰς τὰς ἐννοίας αὐτὰς μία θαυμασία δημιουργὸς δύναμις, εἶνε ὑψηλῆς σπουδαίοτητος νὰ ἔκφρασθοιν. Πόσον ὀλίγον ἀπὸ δι, τι γνωρίζομεν ἔξεφράσθη! Πόσαι σταγόνες ἀπὸ τὸν ὄκεανὸν τῆς γνώσεως μας ἔχουν ἐναπόθηκενθῆ καὶ ὑπὸ ποια τιγκαῖα συμβάντα αὐταὶ πρέπει νὰ εἰδαν τὸ φῶς, διταν τόσα μιστικὰ κοιμῶνται ἀκόμη μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς φύσεως; Ἰδοὺ πόθεν προέρχεται ή ἀνάγκη τοῦ λόγου, τοῦ τραγουδιοῦ· ἴδοὺ πόθεν προέρχεται ή συγκίνησις τοῦ οήτορος εἰς τὴν θύραν τῆς συνελεύσεως, διὰ νάνατηδήσῃ ή σκέψις διὰ μέσον τοῦ λόγου¹.

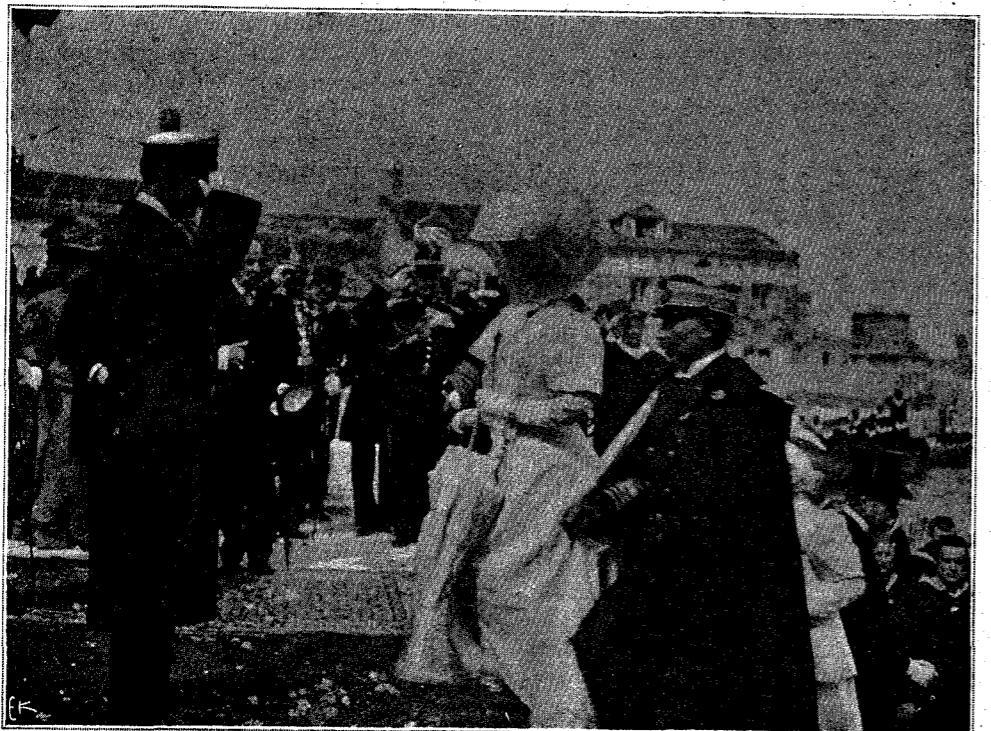
Μήν αμφιβάλλης, ὡς ποιητά, ἀλλὰ ἐπίμενε.
Εἰπέ: αὐτὸς εἶνε μέσα μου καὶ πρόπει νὰ ἔξελθῃ.
Μεῖνε ἑκεῖ, τραυλίζων καὶ ψελλίζων, σφυριζόμενος,
καταραμένος. Ἀγωνίζουν καὶ ἐργάζουν ἔως
ὅτου, εἰς τὸ τέλος, ἡ μανία κάμην νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ
σὲ ἡ δύναμις αὐτὴ τοῦ ὀνείρου, ἡ ὅποια κάθεται
νύκτα ἀποκαλύπτεται ως ὁδικόν σου δύναμις, ἥτις
ὅποια ὑπερβαίνει τὰ δρια τῶν πλέον μυστικῶν
πραγμάτων καὶ διὰ τῆς ἀρετῆς, τῆς ὅποιας γίνε-
σαι ὁ ἀγωγὸς ἐνὸς ποταμοῦ ἡλεκτροσιμοῦ. Τίποτε
ἀπὸ δὲ, τι βαδίζει, ἔρπει, αὐξάνει ἡ ὑπάρχει δὲν
εἰμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ νὰ σὲ ὑπῆρχείσῃ διὰ νὰ
ἐκφράσῃς τὴν σκέψιν σου. "Αν ὁ ἀνθρώπος
φιθάσῃ εἰς τὴν δύναμιν αὐτήν, ἡ μεγαλοφύτα
του εἶνε ἀνεξάντλητος. "Ολα τὰ πλάσματα ρίπτον-
ται εἰς τὸ πνεῦμα του κατὰ ζεύγη, κατὰ φυλάξι-
κατὰ εἰδη, δπως εἰς τὴν κιβωτὸν τοῦ Νῶε, διὰ
νὰ ἔλθουν, νὰ πληθύνουν ἔνα νέον κόσμον. Κάθεται
τι ποὺ ὑπάρχει, πρέπει νὰ εἰμπορῇ νάπορροφηθῇ
ἀπὸ τὴν σκέψιν του, δπως ὅλοι ἔχουμεν τὴν ἀτιμα-
σφαῖδαν διὰ νάναπνέωμεν, ἀν ὑέλωμεν. Διὰ
τοῦτο ἡ μεγαλοφύτα τοῦ ποίητοῦ, δπως ὁ Ὁμη-
ρος, ὁ Chaucer, ὁ Σαίκσπηρ, ὁ Ραφαὴλ δὲν

¹ Ἑλληνιστὶ εἰς τὸ κείμενον.

περιορίζεται εἰμὴ ἀπὸ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς των καὶ εἶνε δύπως οἱ καθρέπται ποὺ εἰμποροῦν νάνταποδώσουν πᾶν δὲ τι θάνατον.

“Ω ποιητά, μία νέα ευγένεια ἀπονέμεται εἰς τὰ γροκήπια καὶ εἰς τὰς βοσκάς ὁ καιρός των παρθηλίθε πλέον. Αἱ συνηθῆκαι εἶνε σκληραὶ ἀλλ’ ἵσαι. Θάφρησης τὸν κόσμον καὶ δὲν θὰ γνωρίζῃς εἰμὴ τὴν μοῦσαν δὲν θὰ γνωρίζῃς πλέον τὸν χρόνον, τὰ ἔθιμα, τὰς χάριτας, οὕτε τὴν πολιτικήν, οὕτε τὰς γνώμας τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ γνωρίζῃς εἰμὴ μόνον τὴν μοῦσαν. Διότι ἡ τελευταία ὥρα τῶν πόλεων ἐσήμανεν εἰς τὸν παγκόσμιον ἐπικήδειον κώδωνα, ἀλλ’ εἰς τὴν φύσιν αἱ ὅραι λογοριάζονται διὰ τῶν διαδοχῶν τῶν φυλῶν, τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν καὶ διὰ τέρψεων ποὺ γεννοῦν ἄλλας χαράς. Ο Θεός θέλει ἐπίσης νὰ παραιτηθῇς ἀπὸ μίαν ζωὴν διπλῆν, πολλαπλῆν, διασκορπισμένην καὶ ψευδῆ καὶ νάφησης τοὺς ἄλλους νὰ διμιλήσουν δι’ ἐσέ. ”Αλλοι θὰ εἶνε δι’ ἐσὲ ἀνθρώπωι τοῦ κόσμου καὶ θάντι προσωπεύσουν διὰ σοῦ τὴν εὐγενῆ καὶ κοσμικὴν ζωὴν ἄλλοι εἰπίσης θὰ κάμουν δι’ ἐσὲ πρόδειξις ἐκλάμποντος.

Αλλά σύ, θὰ μένης κρυμμένος μέσα εἰς τὴν φύσιν καὶ δὲν θὰ ἔχῃς τὸν καιρόν νὰ φανῆς εἰς τὸ Χρηματιστήριον ἢ εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ο κόσμος εἶνε γεμάτος ἀπὸ θυσίας καὶ μαθητείας καὶ ίδουν ἡ ίδική σου: θὰ ἔκλαιμβάνεσαι ἐπὶ πολὺν χρόνον ὅς τρελλός καὶ ὅς ἀναίσθητος μισάνθρωπος. Τοῦτο εἶνε τὸ περίπτωτον, ἡ προστατευτικὴ σκέψη τὴν ὅποιαν δὲν Πάντα ἀπλώνει ἐπάνω εἰς τὰ ἐκλεκτὰ παιδιά του· δὲν θὰ εἴσαι γνωστὸς παρὰ μόνον ἀπὸ τοὺς ίδικούς σου καὶ θὰ σὲ παρηγοροῦν μὲ τὴν τρυφερωτέραν ἀγάπην. Καὶ δὲν θὰ τολμᾶς νὰ προφέρῃς τένομα τῶν φίλων σου μέσα εἰς τοὺς στίχους σου ἀπὸ ἕνα εἰδος ἐντροπῆς πρὸς τὸ ἀπειρον Ἰδεῶδες. Καὶ ίδουν ποία θὰ εἶνε ἡ ἀνταμοιβή σου: Τὸ ίδεῶδες θὰ γίνη δι' ἐσὲ πραγματικὸν καὶ αἱ ἐντυπώσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου θὰ πέσουν γύρω σου, πολυάριθμοι, χωρὶς νὰ διαταράξουν τὴν ἀτρωτὸν οὐσίαν σου. Όλοκληρος ἡ γῆ θὰ εἴνε τὸ ἄλσος σου καὶ τὸ ἔδαφός σου, ἡ θάλασσα θὰ εἴνε ίδική σου χωρὶς τέλη καὶ χωρὶς νὰ ὑποκινῇ τὸν φρόνον· θὰ ἔξουσιαῖς τὰ δάση καὶ τοὺς ποταμούς. Θὰ εἴνε κυριότης σου πᾶν δι τοιούτους οἵλλοι κατέχουν καὶ ἐκμισθώνουν. Άληθής κυριάρχος τοῦ νεροῦ, τῆς γῆς, τοῦ ἀέρος, παντοῦ ὅπου πίπτει χιών, παντοῦ ὅπου ρέει νερόν, παντοῦ ὅπου πετοῦν τὰ πτηνά, ἐκεῖ ὅπου ἡ ήμέρα καὶ ἡ νύκτα συμίγουν εἰς τὸ λυκόφως, ἐκεῖ ὅπου διαφανῆ περιγράμματα, παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν μορφαὶ μὲ διαφανῆ περιγράμματα, παντοῦ ὅπου κίνδυνος, τρόμος, ἔρως, ἐκεῖ ὑπάρχει δραιάστης χυμένη διῆθεσε εἰς ἀφθονον βροχὴν καὶ ἔὰν δρεπιληγεις νὰ διασχίσῃς δλόκληρον τὸν κόσμον, δὲν θὰ κατορθώσῃς νὰ ενδροῦς ἔνα πρᾶγμα ἀκατάλληλον ἢ ἀγενές.

Από την Κέρκυραν — Ο βασιλεὺς δεξιούμενος τὸν Κάιζερ καὶ τὴν Αὐτοκράτειραν εἰς τὴν ἀποβάθραν.

Από την Κέρκυραν — Η προσφώνησις τὸν δημάρχον κ. Κόλλα.

ΤΟ ΔΕΚΔΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ο ἄλλος κῆπος

Ο κ. "Ασοφος, δὲ παλαιός μου φίλος καὶ διδάσκαλος, ήλθε νὰ μὲ συναντήσῃ στὴν ἔξοχη.

— Χωρὶς ἄλλο ἡλθατε νὰ προϋπαντήσετε τὴν ἄνοιξι. Εἶναι μιὰ παλαιὰ σας συνήθεια καὶ κάτι μοῦ ἔλεγε πᾶς θάρρωτης.

— Νά προϋπαντήσω τὴν ἄνοιξι, ἀκριβῶς ὅχι. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν προϋπαντήσῃ κανένας. Ή πρώτη μησαδιά ἀνθίζει μέσα μας καὶ ὅποις δὲν τὴν βλέπει εἶναι περιττό νὰ τῇ ζητῇ στὴν ἔξοχη. Έκείνο ποὺ μ' ἔσποωξε δὲς ἐδῶ εἶναι λόγοι ἀξιοπρεπείας.

— Πῶς;

— Η ἄνοιξις ἔχει τὴν ιδιότητα νάνυφών μέσα μας τὸ αἰσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Καὶ τότε ἀρχίζει κανένας νὰ μὴν ἀνέχεται μερικά πράγματα.

— Δηλαδή.

— Δηλαδή δὲλα τὰ πεζὰ καὶ βάναυσα πράγματα. Καὶ φεύγει μακρινά, σὰν νὰ τὸν καταδιώκουν.

— Εἰσθε λοιπὸν καταδιακόμενος;

— Ἀκριβῶς. Ή ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια είχε πάθει μέσα μου «χειμερίαν νάρκην». Τὰ πρώτα σφρούγματα τὸν χελιδονιῶν τὴν ἔντησιν. Καὶ τώρα μόλις κατάλαβε πῶς είχε κοιμηθῆ τόσο πολὺ.

— Πῶς αὐτό;

— Απλούστατα. "Ολον τὸν χειμῶνα ὑπῆρξα πολὺ ἀνεπικός. Υπέφερα δύλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ δύλα τὰ πράγματα. Επέρασα ἡμέρες ὀλόληρες πλάι-πλάτι, μὲ ἀνθρώπους, που είχαν ὑπερήφανες κοιλιές καὶ ἐπισήμους σθέρκους. Μιλούσας δύρες ὀλόληρες γιὰ πράγματα ἀσχημα καὶ ποταπά. Διάβαζα ἐφημερίδες καὶ βιβλία πολύσαρκα καὶ πρόστυχα. Επαιζα πόκερ καὶ ἀγωνίστισα παρανόμιας.

— Τί ἔνοεῖτε παρανόμως;

— Κάθε ἀγωντία, ποὺ δὲν εἶναι ἀφιερωμένη στὸν ἔρωτα ή στὴν ἀνάμνησι του, εἶνε ἀγωντία παρανόμη. Εἶναι κλοπὴ τοῦ ἔαυτοῦ μας.

— Αὐτὸ μοῦ ἀρέσει, διδάσκαλε. Καὶ τώρα;

— Τώρα η ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια ἔντησης μέσα μου μὲ τὶς πρώτες πνοές τοῦ Ἀπρίλη καὶ μοῦ κίνησε ἀπειλητικά τὸ δάκτυλο. Καὶ ὅταν εἶδα πάλι χθὲς τὸ βράδυ ἔναν χοντρὸ κύριο, μὲ ὑπερήφανη κοιλιά καὶ ἐπίσημο σθέρκο, νάποκοιμηθῆ δίττα μου ἀπάνω στὴν καρέκλα του, μοῦ ἦλθε ἡ δρέξις νὰ τὸν ἀφοτέων ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ νὰ τὸν πνίξω. Σηκώθηκα βιαστικά καὶ βγῆκα εἴσα στὸ φεγγάρι. Κολύμπησα τὴν ψυχή μου στὸ φῶς του καὶ σήμερα πρωι-πρωι ἐφύγα ἀπ' τὴν πόλι, ἀπὸ φύσι μήπως ἐγκληματήσω.

— Ήρθατε σὲ ώραια στιγμή, διδάσκαλε. Ή ἄνοιξις οαλπίζει μὲ χίλιες μικρὲς λευκὲς καὶ τριανταφυλλιές σάλτιγγες τὸν ἔρχομό της. Ή Περσεφόνη μετακομίζεται ἀπ' τὸν "Αδη. Στρώνει τὰ ταπετά της τὰ βελουδένια στὸ λησμονημένο της παλάτι καὶ κρεμάνει ὀλοτρόγρυρα τὶς ὠραιότερες ζωγραφίες της καὶ στρώνει τὰ κρεβάτια της μὲ χλόη καὶ λουλούδια. Καὶ μᾶς προσκαλεῖ.

— Εἶσαι φλύαρος, καλέ μου φίλε, σάν ποιητής. Καὶ ὑποδέτω ὅτι η Περσεφόνη δὲν σ' ἔχει στὸν κατάλογο τῶν καλεσμένων της. Ή ἔρωμενη τοῦ Πλούτωνος, ἔμειθε κάτω στὰ βασιλεία του, νάποτερέτεται τὴ φλυαρία καὶ νὰ λατρεύῃ τὴ σωτηρίη. "Ολοι οἱ φλύαροι θὰ μείνουν εἴσο ἀπ' τὸν νυμφῶνα της. Θὰ μείνουν μὲ τὴ φλυαρία τοὺς.

— Καὶ οἱ ποιηταί, ποὺ φάλλουν τὴν "Άνοιξι;

— Πρῶτοι αὐτοί. Εἶναι ή μοῖρα τους. Νά τραγουδοῦν αὐτοὶ γιὰ νὰ χορεύουν οἱ ἄλλοι. Ο χορὸς εἶναι ή μεγαλύτερη σοφία καὶ τὸ μεγαλύτερο καθήκον τοῦ ἀνθρώπου. Μόνο χορεύοντας κανεὶς μπορεῖ νὰ βρῇ τὸν δρόμο τῶν παραδείσων.

— Θέλετε νὰ βγοῦμε ἔξι στὸν κάμπο, διδάσκαλε; Θὰ σᾶς δεῖξω δὲλα τὰ δέντρα ποὺ ἀνθησαν σήμερα τὴν αὔγη.

— "Οχι. Ενήστεψα τόσον καρδὸν τὴν ὠραιότητα, ώστε μιὰ μεγάλη καὶ ἀπότομη δόσις, μποροῦσε νὰ μοῦ φέρῃ τὸν θάνατο. Εἶμεθα κατάλαβα ἐδῶ. Τὸ φῶς φθάνει δισκοτικὸ ἐδῶ μεσά καὶ ἡ μυρδωμὰ τῆς πασχαλιᾶς, ποὺ ἔρεθεις τὸν ἄνεσα, μᾶς προσφέρεται τὸ μοιοταθητικὸ δόσι. Στὴν ἡλικίᾳ μου ή ἄνοιξις, «εἰς μεγάλας δόσεις» εἶνε ἐπικινδυνή. Δὲν βλέπεις πόσοι γέροι πεθαίνουν τὸν Ἀπρίλη; Άφοι ὑπέρεργαν δὲλα τὰ χιόνια τοῦ χειμῶνος, δὲν μποροῦν νάνθεξον στὰ χιόνια ποὺ τινάζει ἀποπάνω τῆς μιὰ μυρδαλιά. Ή διμορφία τοὺς δηλητηριάζει.

— Εσείς μιλεῖτε γιὰ τὸν θάνατο; Δὲν τὸν φοβηθήκατε ποτέ σας.

— Ναι. Άλλα δὲν θὰ ηθελα νὰ πεθάνω τὴν ἄνοιξι. Ποτέ.

— Άλληεια!

— Όποιος πεθάνη σήμερα χλίεις φορεῖς πεθάνει εἰπε δὲ ποιητής.

— Δὲν εἶναι αὐτό. Άλλα τὸ νὰ πεθαίνη κανεὶς τὴ στιγμή, ποὺ δύλα τὰ πράγματα ζῶν τὴν ἐντονώτερη ζωὴ τους, εἶναι σὰ νὰ κάνῃ μιὰ ίδιοτροπία κακοῦ γούστου. Κ' ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ μιὰ προσβολὴ κατὰ τῆς καλαιούστισιάς. Δὲν θέλεια νὰ λερώσω τὴν διμορφία τῆς φύσεως μ' ἔνα πτῶμα.

— Ωστε ἀς ζήσωμε, διδάσκαλε.

— Ναι ἀς ζήσωμε καὶ ἀς ἀγαπήσωμε.

— Εἶναι ἀπαραίτητον αὐτό;

— Περισσότερο ἀπὸ ἀπαραίτητο. Δὲν ἔχουμε κανένα δικαίωμα νάντικρύσωμε τὴν ἄνοιξι χωρὶς ἔρωτα. Οι ἀνθρώποι ποὺ βγαίνουν εἰς τοὺς κάμπους καὶ τὰ περιβόλια, γιὰ νὰ κάμουν ἔνα μοναχικὸ περιπάτο, εἶναι τὸ δικαιούμενό μεσά ποὺ μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανένας. "Ολη η φύσις ἀγαπᾷ τριγύρω. Δένδρα, λουλούδια, πουλιά, ἔντομα, κάθε μικροσκοπικὸ κόκκος ζωῆς, δύλα φλερτάρουν ζευγάρωμένα. "Ενας μοναχικὸς διαβάτης μέσα εἰς τοὺς γάμους αὐτοὺς μοιάζει μὲ ἀδιάκριτον θεατή, που κνιττάει ἀπὸ τὴν κλειδωτόρυπτα.

— Καὶ οὗτος, διδάσκαλε, καὶ γιὰ τὸν πιό ζημιόν, η φύσις, σύντη τὴ στιγμή, εἶναι μιὰ παρηγορία.

— Θέλεις νὰ πῆς τυραννία. "Αν δὲν μπορῇς νὰ κάνῃς τὴ στιγμὴ αὐτή, δι, τι κάνει δηλητηριό τοιούτου, καὶ μεταστρέψεις μέσα στοὺς τεόσερες τοίχους τῆς κάμπας σου. Η φύσις μόνη της δὲν ἔχει κανένα ένδιαφέρον. Εἶναι ἀπλῶς ἔνας διάποσμος τῆς ἀγάπης μας. Τὸ διασιτόρευτο τοπίο δὲν μᾶς ἀρέσει, παρά δὲς ἔνα περιβάλλον γιὰ ἔναν ἐναγκαλισμό.

— Καὶ οὗτος μπορεῖ νάντικωμεν τὴ φύσι γιὰ τὴ φύσι.

— Εἶναι ἀπάτη. Μέσα στ' ὠραιότερο τοπίο ὅταν δὲν ἔχουμε νὰ τοποθετήσωμε μιὰν ἀγάπη σημειούντη, τοποθετοῦμε μιὰν ἀγάπη παλαὶ ή μιὰν ἀγάπη τοῦ μέλλοντος. Μιὰ ἀνάμνησι ή μιὰ ἐλπίδα. Καὶ αὐτὸ μᾶς κάνει νὰ νομίζωμε πῶς ἀγαποῦμε τὴ φύσι γιὰ τὴ φύσι. Μία ἀγάπη ὑπάρχει μονάχα. Ή ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἀνθρώπω. "Ολα τέλλα εἶναι πλάνη.

κῆς ἐτελέσθη διὰ τῆς μεγαλοφύνιας πλειάδος ὅλης μουσικῶν μεταξὺ τῶν ὄντων τὰ ὄνόματα τοῦ Μπαλακίρεβ τοῦ Μπορόντιν καὶ τοῦ Μουσόργκσκου ὀλοίς πρωτεύουσαν κατέψην θέσιν. Οἱ μουσικοὶ αὐτοὶ δὲν πειρωρόσθησαν νά δανεισθοῦν ἀπό τὴν δημάρχη μοδῖσαν μερικούς ὄνθιμούς καὶ ἐπουσιώδεις μελῳδίας: ἔπειταν τι καλλίτερον ἐπῆραν αὐτὴν τὴν λαϊκὴν ψυχὴν καὶ διέπλασαν μελῳδίας καὶ ἀρμονίας συμφάνους πρὸς τὰς ἐμπειρίες της καὶ μὲν ὅλην τὴν τελείωτη τὴν νεωτέρων μέσον ἀπέδωκαν τὸ βίαια ἡ τρυφερὰ οἰστήματα τοῦ ὁωσικοῦ λαοῦ, τὸ ἀτέρομνον μεγαλεῖον τῆς ὁωσικῆς πεδιάδος, τὸ μυστήριον τῶν ὁωσικῶν δασῶν ὄποιος ἦκουσε τάς μελῳδίας τοῦ Μπορόντιν θὰ ἥσθιανθη ὅλην τὴν ἄγριαν καὶ ἀστακήν συχέδων ποίησην τῆς ὁωσικῆς ψυχῆς. Καὶ εἰς τὰ σημφωνία, δὲ ἔργα αὐτὸν καὶ τοῦ Μπαλακίρεβ ἡ αὕτη Σφραγίν ποιητική πειριθήτη.

Ο ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΒΛΕΙΣ ΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑΝ

πρός την πιστήν ἀναπαράστασιν τῆς πατριδίος φύσεως.
· "Η μουσικὴ αὐτῇ τὸν διάφορος τῶν μέχρι τοῦνδε γνωστῶν, καὶ ὅρχας ἐξέπληξε τοὺς ἀκούσαντας ἀλλὰ ταχέως τὸ θέληγτον τῆς πλημμυρούσης ἀντὶν ζωῆς ἐθριάμβευσε τῶν ἀντιδράσεων καὶ τῷρα δόλοντὸν περισσότεον θιασιᾶς εται καὶ ἔκτιναται.

Εἰς τὸ ἀπότελεσμα δῆμως αὐτὸν μεγάλως συνέτελον οἱ ρραχαλεῖτεροι καὶ νοημονέστεροι μούσικοι κριτικοὶ καθοδηγήσαντες πρός νεοφανεῖς καλλονάς τὸ πάντοτε συντηροτικόν κοινόν.

Μεταξύ δέ τῶν πρώτων οἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὸ νῦν ἐλκύσσοντας τὴν προσοχὴν πρὸς τοὺς ὁδούς μουσικοὺς ἐν Γαλλίᾳ, ὑπερηφανεύμεθα καταλέγοντες τὸν ὄμοιοντος. Καλβοκορέστην, τὸν ὅποιον καὶ ἀλλοτε εἴγο-

τοῦ πατέρος του. Καλβούνδην, τοι οὐκούσαις αἰτοῦσα εἶχε μεν τὴν εὐκάριον νάναμφαρωμεν, καὶ ὅστις διὰ πολλών οἰδημάτων ἀρρόγων καὶ διαλέξεων κατέστησε γνωστά τὰ ἔργα τῶν μουσουργῶν αὐτῶν ἐξ ἄλλου, αἱ ἔργυντοι γαλλικαὶ του μεταφράσεις τῶν κειμένων, ἐφ' ὧν οὗτοι ἐμειλοπόνταν, παρὰ πάντων θαυμαζόμεναι, θὰ συντελέσουν εἰς τὸ νὰ διαδόσουν τὰ ἔργα παρὰ τῷ κοινῷ. Ἀλλ' εἰς τὰ περὶ ὁμωικῆς μουσικῆς παρ' αὐτοῦ μέχρι τοῦδε λεχθέντα ἡ δημοσιευθέντα, ὁ κ. Καλβούνδης τελευταίως προσεθεσεν ἔργον μεγάλης ἐπιβολῆς καὶ βαθείας μελέτης περὶ τοῦ Μουσόργκου τὸν ὄπιον τὸ λυρικὸν δράμα Boris Godounoff μετ' ὀλύγον

υλ παιχνή εἰς Παρισιούς. Ὁ κ. Καλβοκορέσης, ἀναλύων τὰ ἔγα τοῦ συνθέτου, καταδεικνύει ὅλην τὴν πρωτοτυπίαν τῆς ἐμτνεύσεως καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς τεχνῆς του, ἀψήφοισαν τοὺς τεθμενόνους κανόνας οἵτινες δεσμεύουν τοὺς συγχρόνους μουσικούς· ὡς ἐτοῦ

ελπιζεψον του Μουσόδρυκου συδόλως ελαττώνει την ἀκριβῆ ἐκτίμησην των καλλονών τῆς μουσικῆς του ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸν θερμὸν ἐνθύμισασμὸν διὰ τὸ νεανικὸν τῆς σφρογοῦς καὶ τὸ τῆς νεότητος θέλγητρον ποὺ διαχέεται ἐξ αὐτῆς.

Καὶ ἄλλη χώρα ὑπάρχει ὅχι μακρὸν ἡμῶν ὅπου ἡ δημάρχης μούσα ἀναποδέστησε τὰ κάλλη φύσεως ἀρμονικῆς, τοῦ οὐρανοῦ τὴν λάμψιν, τῆς ὑπάλλστης τὸν γέλωτα καὶ τῆς ἀγροτικῆς ψυχῆς τὰ ἀρχέγονα πάθη καὶ ἴσως τὰ μέρη τῆς μούσης αὐτῆς νά είνει εὑμορφώτερα καὶ πλέον πρωτότυπα ἀκόμη ἀπὸ τὰ τῶν στεπῶν τοῦ βιορρᾶ· καὶ ὁμοιοῦ ὀνδεμίᾳ ἀκόμη ψυχῇ τεχνίτου ἀνεδείχθη ποὺ νά ἐμπνευσθῇ ἀπὸ τὰ μέλη αὐτὰ καὶ νά τοὺς δώσῃ δῆλην τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλούτον τῆς νεωτέρας τέχνης, ἀνάπολονονδια τὴν νέαν Ἑλληνικήν μουσικήν. "Ἄσ εἰλτίζωμεν ὅτι ἔλλην μουσικός

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τὸ ξήτημα ἀν δ τελευταῖος αὐτοκράτωρ Κωνσταντίνος ὁ Παλαιολόγος ἐίχε σύζυγον καὶ τέκνα ὅτε ἔπεισε τῷ 1453, προγαματεύεται δ κ. Σπ. Δάμπρος εἰς τὸν «Νέον Ἑλληνομνήμονα», ὑπόστητηρίζων ὅτι ἦτο τότε ἄγαμος καὶ ἀτεκνος. Ἰδού ἐν συνόψει ἡ μελέτη αὐτῆς.
«Ο Κωνσταντίνος ἐνυμφεύθη τὸ πρῶτον τὸν Ἰουλίου τοῦ 1428. Εἴχε δέ τότε ἡλικίαν 24 ἑτῶν. Σύζυγον ἔξελεξε τὴν Μαγδαληνὴν θυγατέρα τοῦ Λεονάρδου Β'. Τόκου κόμιτος παλατίνου Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας καὶ δουκὸς τῆς Λευκάδος. Ο γάμος οὗτος μετά γυναικὸς ἀλλοφύλου οὐδὲν εἴχε τὸ ξενίζον ἐπειδὴ ἀπὸ μακροτάτων ἥδη χρόνων οἱ Βυζαντῖνοι ἡγεμόνες ἐτέλουν τοιούτους γάμους, φροντίζοντες μόνον ὅπως μεταβάλωσιν εἰς ἀγλανικὸν τὸ ξένον ὄντωμα τῆς συζύγου καὶ εἰσάγοντες αὐτήν εἰς τὴν δροθιδοξίαν. Λιό βλέπομεν καὶ τὴν Μαγδαληνὴν μετονομαζούμενην Θεοδώραν. Πολιτικὴ δὲ σύνεσις, φαίνεται, ὑπηγόρευσε τὸν σύνδεσμον τούτον καθ' ὅσον νυμφεύμενος δ κωνσταντίνος τὴν Θεοδώραν Τόκου, ἀφ' ἐνὸς μὲν προσῆγεν τὰς ἀνήκουσας εἰς τοὺς Ἀλληλας κώδικας τῆς Πελοποννήσου, λαμβάνων ὅχι διὰ τῶν ὅπλων ἀλλ ὡς προϊκα τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχόμενα πολίσματα, ἀφ' ἐτέρου δ ἐμειώνεις τοὺς ἀπὸ τῶν Ναβαρραίων κυνηγούντος. Βραχεῖα διωματίζεται ἡ συμβίωσις αὐτῶν. Ἐν καὶ ἥμισυ μολίς ἔτος μετά τὸν γάμον δ Θεοδώρα απέτιθεν, ἐν Σανταμέρη τῆς Ἀγαίας, ἐκ δυστοκίος συναποθανόντος καὶ τοῦ τέκνου.

Μετά πάροδον ἔνδεκα ὅλων ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς Θεοδώρας ὁ Κωνσταντίνος ἀπεφάσισε. τῷ 1440 νὰ συνάψῃ δεύτερον γάμον. «Ἐλαβ̄ δὲ τοιάντην ἀπόφασιν πιθανώτατα ἔνεκα τῆς ἀπουσίας ἀρρένου γονού ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, διότι οὐδεὶς ἀδελφός του εἶχεν ἀποκτήσην υἱόν. Ἔξελέκεις δὲ ὡς σύζυγον τὴν θυγατρέα τοῦ αὐθέντου τῆς Λέσβου Δορίνου Α' Γατελούντου. Τὴν 27 Ιουλίου 1440 ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι ἐν Λέσβῳ. Τὸν Ιουλίον ὅμως τοῦ 1442, ὅτε οἱ Τούρκοι ἐπολούσκησαν αὐτὸν ἀντιτυγχάνειν Ἀλήμνῳ, ὡς Αἰκατερίνην οὖσα ἔγκυος ἐταράχθη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε αὐθεντίσασα καὶ παθύσασα ἔκτρωσιν ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Ιδίᾳ νήσῳ. Οὕτως ἀτυχεῖς ὑπῆρχεν καὶ οἱ δύο γάμοι τοῦ Κωνσταντίνου. Ἄλλη ἐπιτακτική ἀνάγκη τῆς δι᾽ ἀρρενογονίας διαδοχῆς τοῦ θρόνου ἐπέλεξεν αὐτὸν πόδες σύναντας τρίτου. Αἱ μελετηθεῖσαι ὅμως μηνηστεῖαι μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἡγεμονός τοῦ Τάφριτος Ἰσαβέλλας Ὁρσίνη, τῆς θυγατρὸς τοῦ Φραγκίσκου Φόσκαρι, τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Προτογαλίας Πέτρου καὶ ἀλλαὶ τινὲς ἐναντίγριαι. Θάλλημβραν δὲ ἐνιψυχέει τέλος ή μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ οηγὸς τῆς Ἰβριζίας Γεωργίου μηνηστεία ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἐπήρχοντο φραγματα τὰ γεγονότα τῆς προελάσσεως τῶν Τούρκων, τῶν πολέμων καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθ᾽ ἣν ἔπεις μαχόμενος. Παρ᾽ ὅλους λοιπὸν τοὺς θύρους οὗτοὶ ὡς αὐτοκράτωρ ἀφῆσεν σύζυγον φονεύθεις, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πηγῶν τὸ ἐνστίον. Ἡ Ἀννα ἡ νομισθεῖσα μηνή στὴ ἡ καὶ σύζυγος τοῦ Κωνσταντίνου ὑπῆρχεν ἡ ἄγαμος μείνασσα θυγάτηρ τοῦ Λουκᾶ Νοταρᾶ καὶ ἀγνῶστου Παλαιολογίνης, συγγενοῦς μὲν τῶν Παλαιολόγων ἀλλὰ μὴ ἀνηκούσης κατ᾽ εὐθείαν γραμμήν εἰς αὐτὸν τὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον.

Οκ. Κ. Ρωμαῖος εἰς τὸ «Παιδαγωγικὸν Δελτίον» μᾶς δίδει εἰκόνα περιεργοτάτην ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ σχολείου ἀπὸ ἀπροσδίκητον πηγήν. «Περὶ τῆς πρὸς ἀρχαῖοὺς ἐκπαιδεύσεων, λέγει, καὶ τῶν σχολείων διδασκόμεθα ἐκ τῆς Ἰστορίας τῆς Παιδαγωγίας καὶ ἐξ ἄλλων εἰδικῶν πραγμάτειῶν. Ἄλλ᾽ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀπεικονίζοντα τὰς ἐκπαιδευτικὰς συνθήσεις τῶν παλαιῶν δὲν εἶναι, καθ᾽ ὅσον γνωρίζω, δημοσιευμένα ἐν τοῖς ἡμετέροις παιδαγωγικοῖς βιβλίοισι. Καὶ ὅμως ταῦτα θὰ ὁδύναντο νάνα διδάξωσιν ἐμφαντικά καὶ ἐκ πορτών δύσπειρων περισσότερα τῶν λόγων. Ἰδοὺ διατί παραθέτομεν

αυθία (εἰς τὸ δελτίον προσαρτᾶται εἰκὼν) εἰκόνα τῆς λικος τοῦ Δούριδος. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο μητρίον εἰνε ταπεινὸν πήλινον ἄγγειον εὐρισκομένον ἐν πλουσίᾳ συλλογῇ τοῦ ἐν Βερολίνῳ μουσείου. 'Ανευθὺν πρὸς 35 ἑπάν τὸν Ἰταλίᾳ καὶ, κατὰ τὴν ἐπιγραφήν, τε ἔργον τοῦ γνωστοῦ Δούριδος ἐργαζομένου ἐν Ἀθήναις τὸν 5^{ον} π. Χ. αἰῶνα. Ἡ τέχνη τοῦ κατάσκευαστοῦ εργαντέο διὰ τὴν σαφήνειαν τοῦ σχεδίου καὶ τὴν συμπλοκήν διατάξειν τῶν ἀπεικονιζομένων. Ἡ διατήρησις τοῦ πηλίνου ἀγγείου δὲν εἰνε πλήρης, ἀλλ᾽ εὐτύχως τὰ λείποντα τεμάχια ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ἀγγείου καὶ περὶ τοῦ λαβής δὲν εἴνε σημαντικά. Ἡ δলη εἰκὼν ἀποτελεῖται ἐν τριών μερῶν, ὀνταρεομένων πάντων εἰς τὴν παίδευσιν. Ἐπὶ τῶν μειζόνων πάντανοι μέρη διακρίνομεν ἀμέριμνα μουσικά ὅργανα καὶ βιβλία. Οὕτως ἔχομεν εἰκόναν πρότονον μερούς τῆς ὄλης παιδείας, τὴν μουσικήν, τὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν παλαιῶν. Ἐν δὲ τῷ μικροτέρῳ φρεὶ ἔχομεν νεανίαν πρὸ δύο διάγου ἀποθέσαντα τὸ ἴμαν, κύπτοντα ἵνα λύση τὸ σαδάλιον καὶ ἐτοιμάζομέν τοῦ τὸ λουτόριδόν, τὸ δόπιον ἔξαγγελλονος δὲ δειξιθέντον νέου λουτῆρο καὶ ὁ ὑπεράνω κρεμάμενος σπόγγος. Λέπομεν λοιπὸν εἰς τὸ τρίτον τοῦτο μέρος τὴν δευτέρην τάξιν τῆς παιδείας τῶν ἀρχαίων, τὴν γυμναστικήν, ειδὴ τὸ λουτρόν τοῦ νέου ἀναφέρεται πάντων εἰς τὴν τρίτη γυμνασίαν θεραπείαν καὶ ἐκγύμνασιν τοῦ σώματος. Καὶ ἔξωκολονθεῖ περιγράψων ἐν πάσῃ λεπτομείᾳ τὴν εἰκόνα.

ΠΙΟ τὸ ψευδώνυμον N. Ségur ὁ κ. N. Ἐπισκοπό-
πουλος δημοσιεύει εἰς τὴν «Revue» μελέτην περὶ
ἡ διασποράν ἄγγλον ποιητῶν καὶ μυθιστοριογράφων
πίληγν εἰς τὸν δόπον ἐδόθη ἐφέτος τὸ βραβεῖον
ἡ μετελ. Ἐν φ., λέγει, οἱ τρεῖς ἔξοχοι σύγχρονοι ἄγγλοι
γραφαῖς ὁ ποιητής Σουντάμπερν, ὁ κωμιδογράφος
ὅσον καὶ ὁ διηγηματογράφος Μέρεδιθ ἐπίσης ἐνδοξος
ὁ Κίτηληγν, δὲν ἐνδιαιφέροντα διὰ τὸν γνήσιον ἐθνι-
κόν, αὐτὸς δέ τοι ἐναντίος ἀντιπροσωπεύει εἰς τὰ ἔργα
τὰ ίδιαίτερα χαρακτηριστικά τῶν Ἀγγλῶν. Εἰς τὰ
φριγαφικά διηγῆματά του καθὼς καὶ εἰς τὰς δημο-
κωτάτας ballades του τὰ φιλόδοξα ὄντεια τῆς φυλῆς,
τραχεῖα ἐνέργεια τῆς ψυχῆς της καὶ ἡ τάσις πρὸς
ἀπλωσιν ἀντῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἀποτυποῦν-
ται θυμασίως.

Τὸ ἔμβλημα τῶν κατακτητικῶν ὀνείρων τοῦ λαοῦ
ντοῦ «ὑπῆρχε τε τὴν Ἀγγλίαν» εἶναι ἡ φράσις ποὺ
υμβολίζει τὸ ίδιαν ικόνην τοῦ Κίτηληγν καὶ εἰς αὐτὸν ὑπο-
νούλωντες κάθε ἡμικήν, κάθε αἰσθημα εὐνένες. Εἰς τὸν
Κίτηγν ἔνα ἀπὸ τὰ καλλίτερά του μυθιστορήματα, μὲν εὐ-
νειδήσησαν ποὺ καταπλήττει μᾶς φέρει δύο μικροὺς
ταπεικόντας ἔξασκούντας τὸ ἔντιμον ἐπάγγελμά των
τέρε τῆς Ἀγγλίας, ψευδομένους, κλέπτοντας ἀλλ᾽ ἀρε-
τούς εἰς τὸν συγγραφέα διότι ὑπέρθετον τὴν πατρίδα
πού. Παραλλήλως μᾶς παρουσιάζει ἔνα Ρώσον καὶ
τα Γάλλον κατασκοποῦντας ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας.
ότε ἡ θιητὴ τοῦ Κίτηληγν ἔξανίσταται ἀγρία δοσ-
κομίος του φύδνει μέχρι περιφρονήσεως πρὸς αὐτοὺς
ότι ἐτόλμησαν νὰ βλάψουν τὴν Ἀγγλίαν! Αἱ ὑδαιό-
ραι στροφαῖ τῶν ποιημάτων του εἶναι ἔκειναι ποὺ
εμνοῦνται τὴν σημαίαν τῆς Ἀλβιόνος. Τὸ ἀξιοσημείωτα
μέρον τῶν διηγήμάτων του εἶναι αἱ ζωνταναὶ καὶ
μυτραὶ μεταφροσίαι. «Ἄν θέλῃ νὰ ζωγραφίσῃ τὰ πτώ-
ματα ποὺ κεντοῦν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἢ τὴν μεγα-
περεπήτη ὑπεροχάνειν τοῦ ἀνατελλοντος ἥλιου εἰς τὸν
πτλαντικόν, εἶνε ἀπαράμιλλος. «Οπως ὁ Στένταλ εἶνε
αἱ Κίτηληγν θαυμαστῆς τῶν ἐκτάκτων ἀνθρωπίνων
ύσεων, αἱ ὄποιαι καὶ κυριαρχοῦν. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ζωγρα-
φεῖται ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον τὰς ὑπάρξεις αὐτάς, ἡ ἐκ
τῆς ἀναγνώσεως ἐντύπωσις εἶναι παράδοξος μέχρι
αντασμαγορίας.

τοὺς ἔντερικους σκώληκας (ἔλμινθας). Μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι εἶνε φορεῖς μικροβίων τύφου, δυσεντερίας, φθίσεως καὶ σκώληκοιδίτιδος καὶ μᾶς συμβουλευει τὴν ἔξης ὑγιεινὴν δίαιταν. Νὰ πάνωμεν πάντοτε ὑδρῷ φιλτραρισμένον ἥ βρασμένον. Καὶ ν' ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὸ φαγητό μας τὰ ἀβραστα λαχανικά καὶ ὅσους καρποὺς ὡριμάζονταν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἔδαφους π. χ. τις φράσουλες. Τούτο, δὲ διότι τὰ ζωϊκά λιπάσματα μεταδίδονταν εἰς τὸν γειτνιάζοντας καρποὺς τὰς ἔλμινθας. Βεβαίως οἱ λαίμαργοι δὲν θ' ἀκούσουν, λέγει, εὐχαρίστως τὴν καταδίην τῶν θελητικῶν αὐτῶν καρπῶν. Ἀλλ' ἡ λατρική ἐτυμηγορία εἶνε ὀμείλικτος. Ἐν τούτοις πρὸς παρηγορίαν προσθέτει, ὅτι ἔδιν ἀποδειχθῆ ἀποτελεσματική ἡ καταστροφὴ τῶν φῶν τῶν ἔλμινθων βαστιζομένου τοῦ εὐώδους καρποῦ εἰς ὑδρῷ σακχαρωμένον, ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ἀρθῇ ἥ αὐτη ἀπογόρευσις.

O. κ. Πτος Τσιοῦτη γράφει ἐκτενῶς εἰς τὴν Nuova Rassegna διὰ τὰ Λιηγήματα τῆς Σεντεντίας τοῦ συνεργάτου μας κ. X. Χρηστοβασίλη: "Ο συγγραφεύς, λέγει, ἔχει τὸ ἀπαράμιλλον δι' ἡμᾶς πλεονέκτημα νὰ εἶναι ἔθνικός καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ο κάλαμός του εἶναι πιστὸς διεργητεὺς τοῦ ἔλληνικοῦ λαοῦ, διόποιος ξῆ ζωὴν ἀπλοίκην, ἀγνήν εἰς τὰ χωρία, ἐν μέσῳ τῶν βυσινῶν. Αἱ σκηναὶ του, ἀληθιναὶ, τὰ πρόσωπα, οἱ διάλογοι ἐγέιρουν εἰς ἡμᾶς τοὺς ξένους γλυκεῖν ἔκπληξιν, δταν μᾶς μεταφέρουν εἰς τὴν Ἡπειρόν του, δπου λάμπει ἥ ἀλτρωτὸς λευκὴ πόλις τῶν Ιωαννίνων, τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης του καὶ τῆς θλίψεως του.

ΩΡΑΙΟΝ βιβλίον ἔξεδόνθ ἐν Τορίνῳ ὑπὸ τοῦ ιταλοῦ συγγραφέως A. Agresti περὶ τῶν Προρραφαγαλιτῶν. Ο προρραφαγαλισμὸς εἶναι μία ἔνδοξος περιόδος τῆς ὀγγλικῆς τέχνης, ἀναφανεῖς ὥσταν μία ἐπαναστασίας κατὰ τοῦ μεταφυσικοῦ φεύδους καὶ τῆς συνθηματικῆς μιμήσεως τῶν ξένων. Ἀνεπύχθη ὁ προρραφαγαλισμὸς κατ' ἔξοχην κατὰ τὸ δεύτερον ημισυ τοῦ 19ου αἰώνου, καὶ εἶναι οὕτως εἰπεῖν, ἐν είδος φορμάντισμοῦ τῆς ζωγραφῆς. Οἱ προρραφαγαλισταὶ ἔκαμαν μίαν ἔπιστροφὴν πρὸς τὸν μεσαιωνικὸν χριστιανισμόν, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Δάντε, καὶ εἰς τὸν προδρόμον τοῦ Ραφαήλ, πολλὰ ἔργα τῶν δποίων εὑρίσκοντο εἰς τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην τοῦ Λονδίνου.

O ιταλὸς κριτικὸς B. Κρότσε, κατηγορεῖ εἰς τὴν σύγχρονον ιταλικὴν φιλολογίαν τὴν ἔλλειψιν εἰλικρινείας. Χωρίζει δὲ τὴν πνευματικὴν παραγωγὴν τῆς σημερινῆς Ιταλίας εἰς δύο περιόδους: τὴν μίαν ἀντηποστατεύει τὸ δνομα τοῦ Καρδούντσι, τὴν ἀλλην ἥ τριάς Δανούντσιο, Φογατζάρο καὶ Πάσκολι. Η ποίησις τοῦ Καρδούντσι βασίζεται ἐπὶ τῶν κυριωτέρων αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τῆς δόξης, τῆς πατρίδος, τοῦ θανάτου, τῆς ίστορίας. Εἰς τὰ ἔργα του ὑπῆρχε πάντοτε ὁ σύνδεσμος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς. Εἰς τὸν συγχρόνους τῶρα δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ πάτριότης καὶ ὁ πραγματιστής, ἀλλὰ ὁ μυστικιστής καὶ ὁ αἰσθητικὸς οἱ δποῖοι ἔχουν δοῖοι κοινὴν φυσιογνωμίαν, καὶ εἶναι δύοι ἔργατα τῆς μεγάλης βιομηχανίας τοῦ κενοῦ. Τὰ ιδανικά των εἶναι ἀσυνάρτητα καὶ ἀβέβαια, μὴ δυνάμενα νὰ προσδιορισθοῦν, εἶναι δηλαδὴ ἥ ἀνειλικρίνεια, τὸ φαινόμενον τὸ δποῖον παρατηρεῖται εἰς τὴν νεωτάτην περίοδον τῆς ιταλικῆς φιλολογίας.

EΠΙ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 80 ἐτῶν τοῦ ἄγγλου μνημονιογράφου Μέρεντιθ ὁ ἐν Λονδίνῳ ἀνταποκριτής τοῦ «Ἐρμοῦ τῆς Γαλλίας» γράφει ὅτι ἔκεινο τὸ δποῖον ἐκπλήσσει περισσότερον τὸν πολλοὺς εἶναι δποῖος ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἐγωΐστον» ἀποκαλύπτεται ποιητής ἔξοχος. Ίδον πῶς ἔκρινες Swinburne τὰ ποιήματα του. «Ο ἔπαινος ἥ ἡ ἐπίκρισις πρέπει νὰ ξυγίζωνται πολὺ πρὸιν ἥ ἀποδοθεῖν εἰς στί-

χους τόσης λεπτῆς δυνάμεως, τόσης παθητικῆς ὁρδιότητος. Ο Μέρεντιθ εἶναι ἀπὸ τοὺς τρεῖς ή τέσσαρας συγχρόνους ποιητάς».

TΑ δουμανικὰ περιοδικὰ ἐλπίζουν ὅτι τὸ προσεχὲς θραβεῖτον Νόμπελ θά ἀπονεμηθῇ εἰς τὴν Κάρμεν Σύλβα. Ἐκτὸς τῆς φιλολογικῆς τῆς ἀξίας ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς ἡ βασιλισσα τῆς Ρομανίας καὶ τὴν ἐργασίαν τῆς ὅποιαν ἔκαμεν ὑπὲρ τῶν τυφλῶν διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς «Πόλεως τοῦ φωτός», ὅπως τὴν ὄνομάζει.

TΟ τί τρώγουν οἱ Κινέζοι εἶναι καταπληκτικόν. Σᾶς δίδομεν ὃς δεῖγμα τὸ πεπονιόν ἐνός κινεζικοῦ δείτουν, τὸ δποῖον μεταφράζομεν ἀπὸ τὸν Ἐρωή τῆς Γαλλίας:

1. Φτεροῦγες καρχαρία ψημένες μὲ καραβίδες.
2. Ψάρι μὲ σάλτα.
3. Φωλιές χελιδονιῶν.
4. Φιλέτο μουρούνας.
5. Οχταπόδια.
6. Χήνα βραστή.
7. Ψάρι βραστό.
8. Μυαλά ψαριοῦ μὲ κοτόπουλο κοπανισμένο.
9. Πόδια χηνήσια, ἔκοκκαλισμένα, μὲ μανιτάρια.
10. Κοτόπουλο στήθος μὲ μανιτάρια κιτρινίνα.
11. Πιτσουνάκια στὴ σκάρα.
12. Μανιτάρια βασιλικά.
13. Πιτσούνια.
14. Καλαμαράκια σοτέ.
15. Κρέας βραστό.
16. Σπόροι καρπούνιοι ψημένοι στὴ σκάρα.
17. Αμύγδαλα.
18. Γαρίδες.
19. Αὐγά στὴ στάχτη, ἀρωματισμένα.
20. Κοτολέττες χοιρινές.
21. Σηκοτάκια χοιρινά.
22. Πορτοκάλια κινέζικα.
23. Κίτρο.
24. Κρέας μὲ λωτόν.
25. Πλάφι μὲ τέσσερες διαφορετικὲς σάλτσες.
26. Σούπα κινέζικη.
27. Σαμπάνια καὶ μπισκότα γαλλικά.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ο φίλος καὶ συνεργάτης μας κ. Μαρίνος Σιγούρος ἐλαβε τὸ διπλωμα διδάκτορος τοῦ δικαίου.

Ο κ. N. Μιαούλης μεταβαίνει εἰς Ἀλεξάνδρειαν διὰ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ δστὰ τοῦ Ἀβέρωφ.

Η προέκτασις τοῦ σιδηροδρόμου Βόλου-Μηλεῶν ἀρχίζει νὰ δίδῃ ἐλπίδας πραγματοποίησεως.

Ηνοιξε εἰς τὸ Ζάπτειον ἥ B' ἐκκεντεῖ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐταιρείας.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ο Καποδίστριας ὑπὸ Λαζάρου Βελέλη. Ἀθῆναι, Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. Δρ. ο.80.

Ιστορία τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος Κύπρου ὑπὸ Γ. Σ. Φραγκούδη. Ἀλεξάνδρεια σελ. 1.

Οἰκονομικὴ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ Θάλητος Σ. Κουτούπη. Ἀθῆναι τυπογρ. Ταρουσοπούλου δρ. 4.